

KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINDA HALKLA İLİŞKİLER ALGISI

SEDA BEGÜM TOSUN

DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ, İREM İNCEOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSTANBUL, HAZİRAN, 2019

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINDA HALKLA İLİŞKİLER ALGISI

SEDA BEGÜM TOSUN

DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ., İREM İNCEOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İletişim Bilimleri Anabilim Dalı Kurumsal İletişim ve Halkla İlişkiler Yönetimi Yüksek Lisans Programı'nda Yüksek Lisans derecesi için gerekli kısmi şartların yerine getirilmesi amacıyla Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'ne teslim edilmiştir.

İSTANBUL, HAZİRAN, 2019

Ben, SEDA BEGÜM TOSUN;

Hazırladığım bu Yüksek Lisans Tezinin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve başka çalışmalardan yaptığım alıntıların kaynaklarını kurallara uygun biçimde tez içerisinde belirttiğimi onaylıyorum.

SEDA BEGÜM TOSUN

17.06.2019

KABUL VE ONAY

SEDA BEGÜM TOSUN tarafından hazırlanan **SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINDA HALKLA İLİŞKİLER ALGISI** başlıklı bu çalışma **22/05/2019** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi İrem İnceoğlu (Danışman) Kadir Has Üniversitesi

Doç. Burak Özçetin

İstanbul Bilgi Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Defne Karaosmanoğlu

Kadir Has Üniversitesi

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

İMZA
Prof. Dr. Sinem AKGÜL AÇIKMEŞE
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
ONAY TARİHİ:

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

KISALTMALAR LİSTESİ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
1.GİRİŞ	1
2.SİVİL TOPLUM VE SİVİL TOPLUM KURULUŞU KAVRAMI	4
2.1 Sivil Toplum Kavramının Tarihsel Arka Planı	4
2.2 Günümüzde Sivil Toplum Ve Sivil Toplum Kuruluşları.....	8
2.3 Sivil Toplum Ve Katılımcı Demokrasi Arasındaki İlişki	12
3.SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINDA STRATEJİK HALKLA İLİŞKİLER YÖNETİMİ	19
3.1 Kavramsal Çerçeve: Stratejik Halkla İlişkiler Yönetimi	19
3.2 Sivil Toplumda Halkla İlişkiler Yönetimi	23
4.ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE DEĞERLENDİRME	26
4.1 Araştırma Alanı Ve Yöntemi	26
4.2 Araştırmanın Sınırları	27
4.3 Sivil Toplum Bağlamında Çocuk Hakları Alanının Analizi	28
4.4 Çocuk Hakları Alanında Stratejik Halkla İlişkiler Yönetiminin Önemi	32
4.5 Vakıf ve Dernekler Hakkında Çevrimiçi Edinilen Bilgiler.....	35
4.5.1 Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı.....	35
4.5.2 Tarlabası Toplum Merkezi	38
4.5.3 Genç Hayat Vakfı	39
4.5.4 Sulukule Gönüllüleri Derneği	40
4.5.5 İstanbul Koruyucu Aile Derneği	41
4.6 Çevrimiçi Kaynaklardan Edinilen Bulgular	42
4.7 Sivil Toplum Yöneticileriyle Görüşmelerden Edinilen Bulgular	44
4.7.1 Yöneticilerin sivil toplum algısı.....	44
4.7.2 Yöneticilerin halkla ilişkiler algısı.....	47
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	62
Ek A: Görüşme Soruları.....	66
KAYNAKÇA	67
ÖZGEÇMİŞ	73

KISALTMALAR LİSTESİ

STK:	Sivil Toplum Kuruluşu
BM:	Birleşmiş Milletler
ÇHS:	Çocuk Hakları Sözleşmesi
AB:	Avrupa Birliği
YADA:	Yaşama Dair Vakıf
STGM:	Sivil Toplum Geliştirme Merkezi
TÜSEV:	Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı
TCYOV:	Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı
TTM:	Tarlabaşı Toplum Merkezi
SGD:	Sulukule Gönüllüleri Derneği

ÖZET

TOSUN, SEDA BEGÜM. *SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINDA HALKLA İLİŞKİLER ALGISI*, YÜKSEK LİSANS TEZİ, İstanbul, 2019.

Günümüzde Sivil Toplum Kuruluşları, demokratikleşmenin başlıca sebebi olmasa da, demokrasinin temel taşı olarak görülmektedir. STK'ların, devlet ile arasında çift taraflı bir ilişki bulunması, başka bir deyişle, STK'lar, devletin demokrasisini daha şeffaf bir hale getirirken devletin de sivil toplum alanındaki örgütler arası güç dengesini koruması beklenmektedir. STK'lar, devlet ve toplum arasında çok yönlü bir köprü görevi görmektedir. Yurttaşların STK'lar aracılığıyla, savunuculuk faaliyetlerine ve dolayısıyla, demokratik yönetim sürecine katılmalarının toplumsal dengeye katkısı yadsınamaz. Özellikle savunu yapan sivil toplum kuruluşlarının, Doğası gereği toplumu sosyal refah açısından dönüştürme ve politika etkileme faaliyetlerine katılmaları söz konusudur. Bu noktada, sivil toplum kuruluşlarının da hak temelli savunuculuk kavramı hakkındaki anlayışları ve toplumdaki görev ve sorumlulukları hakkındaki yaklaşımları önem kazanmaktadır. Bu nedenle, STK'ların, karar mekanizmasının en önemli bileşenlerinden biri olan yöneticilerin, hak temelli savunuculuk perspektifinden halkla ilişkiler algısının ne olduğu, iletişim politikasını doğrudan etkileyeceği için son derece önemlidir.

Çalışmada, çocuk hakları alanında savunuculuk yapan yerel STK'ların yöneticilerinin, hak temellilik ve halkla ilişkiler algıları, derinlemesine görüşme yöntemiyle ölçülmüş ve betimsel olarak analiz edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sivil Toplum, Halkla İlişkiler Yönetimi, Savunuculuk, Simetrik İletişim

ABSTRACT

TOSUN, SEDA BEGÜM. *PUBLIC RELATIONS PERCEPTION IN CIVIL SOCIETY ORGANIZATIONS*, MASTER THESIS, İstanbul, 2019.

Today, non-governmental organizations are seen as the cornerstone of democracy, though not a leading cause of democratization. NGOs are expected to have a bilateral relationship with the state. In other words, they are expected to make the state's democracy more transparent, while the state is expected to maintain a balance of inter-organizational power in the field of civil society. NGOs act as a multidimensional bridge between the state and society. The social balance and transformation power cannot be denied. When advocacy activities are considered as the participation of citizens in the democratic management process through CSOs. Particularly the rights-based non-governmental organizations, by their nature, have the need to transform the society in favor of social welfare and influence policy. At this point, the perceptions of civil society organizations about rights-based advocacy and their duties and responsibilities in society gains importance. Therefore, the public relations perception from the perspective of rights-based advocacy of the NGO managers, which is one of the most important component of the decision-making mechanism of the NGO, will directly affect the communication policy of the NGO.

In this study, the perceptions of rights and public relations of the executives of local NGOs advocating in the field of children's rights were measured and analyzed descriptively through in-depth interviews.

Keywords: Civil Society, Public Affairs Management, Advocacy, Symmetrical Relationship

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Sivil toplum kuruluşları amaçları toplumda sorunların tartışılmasını sağlayarak farkındalık yaratmak, onların çözülmesi gerekli sorunlar olduğunu ortaya çıkararak kamuyu aydınlatmak ve neticesinde de, sorunların çözülmesine aracılık etmek olan, gönüllülük esasına dayalı olarak faaliyet gösteren özel sektör ve kamudan bağımsız sivil inisiyatiflerdir. Çevre, kadın, çocuk, meslek, hak savunusu (demokrasi) vb. gibi farklı konular, STK'ların çalışma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda STK'ların de, kendilerine yakın veya uzak toplumla ilişki kurmaya ve bu doğrultuda, halkla ilişkiler pratiklerini kullanarak kendilerini anlatmaya, farkındalık geliştirerek toplumda dönüşüm meydana getirmeye ihtiyaçları vardır. Sivil toplum kavramının üzerinde kurulmuş olan ve farklı alanda çalışan, birçok sivil toplum örgütü vardır. Literatürde, sivil toplum örgütleri, iktidarı ele geçirme amacı taşımayan, siyaseten bağımsız olması beklenen, tarafsız ve üyeliğin zorunlu olmadığı, gönüllülük esasına dayanan yapılardır. Bu nedenle, üyeliğin mecbur olduğu meslek örgütleri, doğrudan iktidara talip olan siyasi partiler, belirli bir grup adına siyaset alanında kazanımlar elde etmek isteyen sendikalar bu araştırmanın dışında bırakılacaktır. STK'ların varlığı başlı başına demokrasiye yol açmasa da, modern çağda ideal STK'ların, alternatif söylemler üreterek, toplumda tek güç olan devletin, gücünü sınırlayarak bir denge unsuru olması beklenmektedir. Bu nedenle, yine sivil toplum alanında örgüt olarak kendisine yer bulan, ancak hali hazırdaki toplumsal pratiklere farklı bir bakış açısı sunmayan ve bu toplumsal pratiklerin yeniden üretilmesini sağlayarak, sosyal refaha kalıcı bir katkı sağlayacak bir söylem üretme amacı taşımayan hobi grupları ve yardım kuruluşları, bu çalışmanın dışında bırakılacaktır. Bu bağlamda, odağına, ürettiği söylemlerle, bir toplumun kaynaklarını elinde bulundurduğu halde, bir alandaki yükümlülüğünün farkında olmayan, yükümlülük sahiplerini sorumluluklarını yerine getirmeye veya hak sahiplerini haklarını talep etmeye davet etmeyi almış olan, hak temelli çalışan STK'ların yöneticileri bu çalışmaya dâhil edilecek ve STK yöneticilerinin görüşlerinin yanı sıra, tamamlayıcı bilgi olarak bu kuruluşların çevrimçi

sayfaları da incelenecektir. Çalışmanın ilk iki bölümü sivil toplum ve halkla ilişkiler yönetimi hakkındaki literatürden, üçüncü ve son bölümü de araştırma bulgularından oluşacaktır.

Bu çalışmada, STK yöneticilerinin, halkla ilişkiler yönetimine bakışları analiz ederek, kurumun stratejik halkla ilişkiler yönetimi ve çift yönlü – simetrik halkla ilişkiler yaklaşımı hakkındaki değerlendirmelerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Sınırlı kaynaklarla hareket eden STK'ların, hak temellilik alanındaki söylemleri, daha etkili ve daha demokratik bir toplumun inşası için önem arz etmektedir. Aksi bir durumda, faaliyetlerini anlatmak, etkilemek ve/veya ikna etmek istediği kesimlerle iletişim ve diyalog kurmanın önemi, kaynak geliştirmek, bağışçı ve sponsorlara ulaşabilmekle sınırlı kaldığı takdirde, STK'ların kendi içine kapalı ve etki oluşturmak istediği kesimlerden kopuk kaldığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Halkla ilişkiler yönetimi, STK'ların, savunma kapasitelerini geliştirebilmeleri için, toplumdaki görev ve sorumlulukları bakımından kendilerini nereye koydukları araştırılacak ve bu çerçevede, paydaşlarıyla olan iletişim yönetimleri, kamuoyu oluşturma ve sosyal değişimin aktif bir aktörü olma kapasitelerini güçlendiren bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada, STK'lar toplumsal değişimin etkin bir aktörü ele alınarak, STK'ların sosyal değişime, karar ve itiraz mekanizmalarına katılımının hangi zeminde ve hangi yaklaşımlarla dahil olabileceği ortaya konulacaktır. Bu bir kere ortaya konulduktan sonra, toplumsal konsensusu oluşturma ve kamuoyu oluşturarak toplumsal katılımı sağlamak, toplumsal konuların STK'lar aracılığı ile, demokratik temeller üzerinde tartışılabilmesi ve savunuculuk kapasitelerinin geliştirilmesi için stratejik halkla ilişkiler yönetimi kilit bir araç olarak ele alınacaktır. Stratejik halkla ilişkiler yaklaşımı, özellikle çift taraflı simetrik ilişki anlayışı çerçevesinde STK'ların toplumsal rollerini yerine getirmede sahip oldukları önem çerçevesinde analiz edilecektir. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse; toplumsal konsensusu oluşturma çabasında olan STK'ların, toplumda ilişkide bulunduğu paydaşlarıyla kurduğu iletişimin ne olduğu ortaya konacak ve stratejik halkla ilişkiler yönetimini, STK'ların görev ve sorumluluklarını yerine getirme kapasitelerinin etkin bir aracı olduğu anlayışı ile değerlendirilecektir. Çalışma özellikle Gruing'in stratejik halkla ilişkiler yaklaşımı ve çift taraflı simetrik iletişim kavramsal çerçevesiyle ele alınacaktır.

STK yöneticilerinin, halkla ilişkiler anlayışını bir kere ortaya koyduktan sonra, bu anlayışı, çift yönlü simetrik ilişki ekseninde incelenerek bu ilişkiyi kurmalarının ve uygulamalarının önündeki engeller tespit edilecektir.

BÖLÜM 2

SİVİL TOPLUM VE SİVİL TOPLUM KURULUŞU KAVRAMI

2.1 SİVİL TOPLUM KAVRAMININ TARİHSEL ARKA PLANI

“Sivil” sözcüğü, Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük’e göre altı farklı anlam taşımaktadır ve bu altı anlam da öncelikli olarak “askeri ve resmi olmayan” ile ilişkilendirilmiştir (Türk Dil Kurumu, 2018). Bununla birlikte, sosyolojik bir kavram olarak sivil toplum, askeri olmayandan daha çok, medeni-uygar anlamına karşılık gelmektedir (Demirel, 2011). Türkçe’deki, “sivil” sözcüğünün daha çok askeri olmayan anlamında kullanılması, sivil toplum teriminin kavranmasını da güçleştirmektedir (Gönenç, 2001).

Sivil toplum kavramı, ilk dönemlerinde, toplum sözleşmesi teorisyenleri tarafından devletle eş anlamlı olarak kullanılmış ancak daha sonra ilerleyen zamanlarda, bir iktidar gücü olarak kendi yerini bulan devletten ayrıştırılmıştır. 18. yüzyıl toplum sözleşmeci filozoflarınca doğa hali kavramı, sivil toplum kavramının kilit noktasını oluşturmuş ve sivil bir toplumdaki bahsedebilmek için bu doğa halinden kopuşun gerekliliği savunulmuştur (Gönenç, 2001). Burada bahsi geçen doğa hali kavramıyla, insanların hukuki bir düzene sahip olmadığı zamana atıfta bulunmaktadır. Toplum sözleşmesi, bireyleri doğa halinden ayrılmaya iten motivasyonla, bu durumdan ayrılmak için birbirleriyle yaptıkları pazarlığa dayanır (Gönenç, 2001). İnsanların, tek başlarına olmaktansa, dayanışmayla birlikte daha iyi üretim yapabildikleri ve daha iyi yaşayabildiklerini görmeleri neticesinde ortaya çıkan toplumda, doğal hukuk kurallarının yetersizliği sonucu siyasi bir düzenek olarak devlet ortaya çıkmıştır.

Hobbes, doğa halini savaş olarak tanımlamış ve ancak bu doğa halinde kurtulunca sivil topluma ulaşabileceğini iddia etmiştir (Gönenç, 2001). Hobbes'a göre, insanlar eşit olarak yaratılmıştır ancak insanların çıkarları birbirleriyle çakıştığı takdirde birbirlerini yok etme eğilimi içinde olurlar ve bu eğilimi kontrol altına alabilecek ortak bir güç olarak devletin olmadığı durumlarda herkes daima savaş halinde olacaktır. Sosyal sözleşme yoluyla, sivil

toplumu evleti kuran bireyler haklarını, yapıp-ettikleri sorgulanmamak üzere mutlak bir güce devrederler.

Locke ise, doğa durumunu geçmişte kalan bir durum olarak görmeyip toplumsal gelişmişlik ölçeği ve bireylerin kendi rızalarıyla politik bir toplumun üyeleri olmalarına kadar geçen süre olarak ele alır (Savran, 2013).Locke'un düşüncesinde, doğa hali kavramı, Hobbes düşüncesinde olduğu kadar karamsar değildir ve doğa hali tam olarak sivil toplumun karşıtı olarak kullanılmaktadır. Devlet, toplumsal yapı içinde, bireylerin çıkarlarını korumak ve ilerletmek amacıyla ortaya çıkmış siyasi bir güçtür. Bireylerden yetkiyi devralmış olan yöneticilerin güven sarsıcı davranışları sorgulanabilir ve gerekirse verilmiş olan bu güç, yönetimden geri alınabilir ve bu doğa durumuna geri döndüğü anlamına gelmemektedir (Gönenç, 2001). Doğa durumundan, sivil topluma geçmek, hak ve ahlakın gibi kavramların yeniden tanımlanmasını kapsayan bir dönüşüm süreci değildir; eşit ve özgür insanlar, doğa durumunda her ne kadar çatışmaya düşseler de, akıl yoluyla ulaştıkları ve özgürlüklerini sınırlayıcı doğal yasalara tabidirler (Savran, 2013).

Adam Smith, kendi toplumsal sistem görüşüyle paralel olarak, sivil toplumu, devlet müdahalesinin dışında kalan, piyasanın şekillendirdiği alan olarak görür ve Ferguson'un aksine, sivil toplumdaki ilişkileri ahlakla değil, kişisel çıkar ile açıklamaktadır (Kaynar, 2005). Smith'in düşüncesine göre, devletin görevi bu noktada, bireylerin kişisel çıkar örüntüleriyle ortaya çıkmış olan ve piyasanın görünmez eliyle yönetilen bir sosyal düzen olan, sivil toplumun, dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı koruması ve sivil toplumun kendi içinden kaynaklanabilecek güç ilişkilerini dengelemesidir (Kaynar, 2005).

Adam Ferguson'un kabul ettiği sivil toplum kavramı despotizmin de karşısında yer almaktadır, medeniyet ölçeği olarak sadece ticari ve teknolojik gelişmişlik düzeylerini göz önüne almamakta ve bu iki alan ne kadar gelişmiş olursa olsun, yönetimleri despotik olduğu takdirde sivil toplum olarak kabul etmemektedir (Gönenç, 2001). Ferguson'a göre insan, dayanışmaya dayalı ilişkiler kuran sosyal bir varlıktır ve toplum içinde empati yeteneği ile, çatışmalar karşısında rasyonel çözümler üretebilmektedir (Kaynar, 2005). Thomas Paine, devlet ve sivil toplum arasında keskin bir ayırım yapmıştır. Bireylerin, doğal olarak toplum oluşturmaya bir eğilimleri olduğunu savunarak, toplumu insanların karşılıklı yardım duygusu

ve dayanışma motivasyonunun bir ürünü olarak "iyi" taraf, hükümeti/devleti de insanların negatif eğilimlerini sınırlandıran "kötü" taraf olarak tasvir etmiştir (Gözübüyük Tamer, 2010).

Hegel düşüncesinde devlet ve sivil toplum farklı güç düzeylerinde bulunmalarına rağmen, birbirine bağımlıdır. Toplumdaki ilişkileri kuran ihtiyaçlar ve bu ihtiyaçların karşılanması, sivil toplumda çatışmalara sebep olur ve devletin görevi, bu çatışmaları uzlaşmacı bir anlayışla çözümlenmektedir (Bayhan, 2002).

Marx, sivil toplumun, doğal bir süreç olduğunu değil, burjuva ekonomisinin ortaya çıkışının bir ürünü olduğunu savunmakta ve sivil toplumu, devletin önüne koymaktadır (Kaynar, 2005). Feodal düzenin ortadan kalkmasıyla birlikte, özel alan (mülkiyet) oluşmuş ve siyasal alan tamamen devlette toplanmıştır, sivil toplum ise siyasal olmayan alanı oluşturmaktadır (Gönenç, 2001). Marx, sivil toplumun mülkiyet ilişkilerine dayandığını, bu ilişkilerin rekabetçi ve dayanışmadan uzak doğasının, sivil toplum bireyine sorunlu bir özgürlük alanı açtığını savunmaktadır. Olduğu şekliyle sivil toplumun, evrensellik amacı söylem düzeyinde kalarak siyasal olanın kendisini yeniden üretmesine hizmet ettiğini vurgulamaktadır (Yetiş, 2011). Kapitalist hegemonik düzenin er ya da geç proletarya devrimine yenik düşeceği yaklaşımı, tarihte pek çok kez sınılandıktan sonra, söz konusu proletarya devriminin evrensel ve ulaşılabilecek mutlak bir nokta olmadığı görülmüştür. Bu noktadan hareketle, Gramsci yorumunun temelini kapitalizmin yenilenme gücünün ne olduğu ve proletarya için karşı-hegemonya inşa edebilmek için kullanabileceği stratejilerin ne olabileceğinin teorik çerçevesi oluşturmaktadır (Baeg Im, 1991). Hegemonya, temelde egemen sınıfın ekonomi dünyasındaki gücüne dayanmaktadır, bununla birlikte, ekonomi, egemen sınıfın gücünün tek dayanağı değildir. Hegemonya, siyasal, sosyal ve kültürel yaşam, ekonomi ile bir uyum içine örgütlenmesine, hegemonik olmayan diğer sınıfların rızasının üretilmesine ve ordu, polis, mahkemeler gibi fiziksel güçle korunmasına da dayanmaktadır (Baeg Im, 1991). Burdan anlaşılan, hegemonyanın özünde, egemen grubun sadece güce dayanan bir baskı ilişkisinin olmadığı, aynı zamanda diğer grupların, bu egemen grubun değerlerini ve önderliğini kabul edip bu değerlerin gereğine inanmalarının yattığıdır. Gramsci'nin anlayışında sivil toplum, egemen olanın, kültürel yönlendirme veya rızaya dayalı hegemonya ve sınıfların güç için

mücadele ettiği bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürel yönlendirme ve rıza kavramları, hegemonyayı açıklamak için önem taşımaktadır, ayrıca, hegemonya, sosyal grupların çıkar ve eğilimlerini dikkate alarak bir uzlaşma sağlamak için, evrensel söylemlerde bulunmak, diğer sosyal grubun rızasını alabilmek için önemlidir (Kıvılcım, 2009). Özel ve kamusal ideolojik aygıtlarla sağlanan, hem baskıyla hem de rızanın alınmasıyla yeniden üretilen hegemonya kavramı, kendi içinde çelişkili bir kavramdır, daha açık bir ifadeyle, hegemonya bütünseldir ancak kendini yok edebilecek olan potansiyeli içinde barındırmaktadır (Aksoy & Can, 2016). Bu potansiyel karşı hegemonya olarak adlandırılmaktadır ve karşı-hegemonyanın illa ki sınıf temelli olmaması gerekmektedir, ırk, etnisite ve cinsiyet temelli bir ideolojik düşünüşün sonucunda da gerçekleşebilmektedir (Aksoy & Can, 2016). Gramsci, baskıcı politik toplumun karşısına, sivil toplumun konsensusa dayalı yapısını koymuştur (Dural, 2012). Ancak, sivil toplumun, egemen grubun hegemonyasını uyguladığı bir alan olduğu kabul edilirse ve bunu aşmak ve karşı-hegemonyayı oluşturmak için sivil topluma özgü ilişki biçimlerinin değiştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Kıvılcım, 2009). Gerçektende, aksi bir durumda (sivil toplumun demokratik süreçlere katkıda bulunabileceğini kabul etmekle birlikte), hegemonik mücadele alanı olan sivil toplumun ve mücadelelerin çıktıkları her zaman iç politikada daha fazla demokratikleşmeyle sonuçlanmamaktadır (Dikici, 2009).

Sivil toplum kavramının kökenine dair tartışmalar sürese de, kavramın Batı çıkışlı olduğu kesindir. İlk zamanlarında, siyasal bir güç olan devletle eş anlamlı olarak kullanılmış, tarihsel süreç içerisinde, özellikle belirgin bir şekilde Hegel diyalektiği ile devlet kavramından ayrılmıştır. Aydınlanmacı düşünürler, sivil toplumu, devletin meşruiyetinin dayanakları ve sınırlarıyla ilintili olarak ele almışlardır. Hegel'in sivil toplumu, devlete bağlı olmayan farklı bireylerin, kuruluşların, sınıfların birbirleriyle ilişkilendirildiği bir alandır ve devlete varmak için bir araçtır. Devlet, ihtiyaçlardan doğan çatışmaların çözümlenebildiği bir sivil toplum sonrası pozitif alandır. Marx, Hegel'in aksine, devleti değil, sivil toplumu ön planda tutmuş ve devletin, sivil toplumun sorunları çözüldükten sonra geleceği bir üst aşama olması fikrini eleştirmiştir. Toplum içinde, devletin, ihtiyaçların ve özel mülkiyetin yol açtığı çıkar çatışmalarının giderileceği daha kapsayıcı alan olması bir yana, devletin, sivil toplumun

yansması olmaktan daha fazlası olamayacağını savunmaktadır. Devletin kurumları aracılığı ile, sivil topluma güvenliği vaat etse de, aslında sadece içinde varolduğu düzeni korumaya çalıştığını söylemektedir. Gramsci, sivil toplumu, hegemonya ve karşı hegemonya kavramlarıyla çerçeveleyerek açıklamıştır. Marx'ın düşüncesini kabul etmekle birlikte, sivil toplumun bir karşı- hegemonya yaratmaya olanak sağlayan, baskıya değil onaya dayalı bir hegemonya bir alanı olarak ele almıştır.

2.2 GÜNÜMÜZDE SİVİL TOPLUM VE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

Sivil toplum kavramının tarihsel arka planından başlayarak gelen ve üzerinde tam bir anlaşma sağlanamamış birçok farklı görüş olması, kavramı halen sosyal bilimler dünyasının en çok tartışmaya müsait konusu haline getirmektedir. Tartışmalı bir kavram olan sivil toplum ifadesinin etrafında gelişen örgütsel nitelikteki kurumlar, Sivil Toplum Kuruluşları (STK) olarak adlandırılmakta ve bu sivil toplum kuruluşlarının varlık alanı sıklıkla “üçüncü sektör” veya “kar amaçsız sektör” olarak adlandırılmaktadır (The Oxford Handbook, 2011). Devlet tarafından finanse edilen ve kamu yararına çalışan kurumlar “kamu sektörü”, özel sermaye tarafından finanse edilen ve kar etme amacı güden kurumlar “özel sektör” ve gönüllü ve bağışçılardan başka desteği olmayıp kar amacı gütmeyen kurumların varolduğu alan ise “sivil toplum sektörü” olarak adlandırılmaktadır.

Günümüzde, sivil toplumu, burjuva sınıfının devlete karşı, bireysel haklar ve özgürlükler bağlamında örgütlenmesini temel alan ancak demokrasiye ilişkin boyutunu görmezden gelen minimalist yorumuna ve ahlaki değerler açısından, sosyal hayatın kendisini devletten bağımsız olarak düzenleyebileceği ve isteklerini gönüllü organizasyonlar yoluyla siyasi alana aktarabileceği daha maksimize edilmiş yorumuna (Keyman, 2006) alternatif olarak, iletişimi ve etkileşimi temel alan üçüncü sivil toplum yorumu eklenmiştir; bu anlayışa göre, sivil toplum, demokratik tartışmaların sadece görüşler üretmediği siyasi bir farkındalık yaratarak, bilgi sürecinin, karar verme sürecine dönüşmesini sağlayarak, toplumun üzerinde anlaştığı değerler yoluyla toplumsal standartlar oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır (Avrupa Birliği Ekonomik ve Sosyal Komitesi, 1999).

Avrupa Birliği Ekonomik ve Sosyal Komitesi tarafından 1999 yılında organize edilmiş olan “The Civil Society Organised at European Level” konferansı bildirisinde, 19. Yüzyıl düşünürlerinin ve akademisyenlerinin, karmaşık olan sivil toplum kavramında bir orta yolu bulabilmek için çalıştıkları ortaya koymuş ve bunun sonucu olarak modern sivil toplum yorumu dört temel prensip üzerine inşa edilmiştir (Avrupa Birliği Ekonomik ve Sosyal Komitesi, 1999).:

- a) Sivil toplum, az çok resmileşmiş kurumlar tarafından oluşturulmuştur. Bu kurumsallaşmış ağ, çok belirgin bir şekilde aileden ve ev hayatından ayrı bağımsız bir sosyal alana işaret etmektedir.
- b) Bireylerin gönüllü katılımına dayanmaktadır. Bireyler, bir sivil toplum kurumuna ait olmak veya olmamak kararında özgüdürler ve kesinlikle, sivil toplumu oluşturan herhangi bir birliğe, kuruluşa üye olmaya zorlanamazlar.
- c) Sivil toplumun yapısı hukuk kurallarına göre belirlenmiştir. Sivil toplum her ne kadar devletten bağımsız bir alan olarak kabul edilse de, hukukun sınırlarından bağımsız değildir. Bununla birlikte, ifade hürriyeti, özel hayata saygı, örgütlenme hakkı gibi demokratik haklar, sivil topluma normatif bir yapı sağlamaktadır.
- d) Sivil toplum, kolektif olarak amaçları belirlenmiş ve vatandaşların temsil edildiği bir alandır. Sivil toplum kuruluşları, bireyler ve devlet arasında bir köprü görevi görmektedir. Demokratik süreç, sivil toplum örgütlerinin bu arabulucuk görevi olmadığı takdirde yarım kalacaktır.

AB anlayışı, toplum yararına çalışan, sorumluluk üstlenen, devlet ve vatandaşların arasında köprü görevi gören bütün kuruluşları STK olarak ele almaktadır; bu kurumlar, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasında, toplumda katılımcı demokrasinin inşasında büyük rol oynamaktadırlar (Sivil Toplumcunun El Kitabı, 2004)

Dünya Bankası operasyonel kılavuzunda STK’ları, operasyonel ve hak temelli kuruluşlar olmak üzere iki ayrı şekilde ayırmıştır: Operasyonel kuruluşların en temel amacı da, toplumsal gelişmeye katkı sunacak projeleri geliştirmek ve toplumda pratik edilmesini sağlamakken, hak temelli kuruluşların en temel amacı, özel bir amaca yönelik hakları

savunma, iyileştirme, bankanın konuyla ilgili politikalarına ve uygulamalarına haklar lehinde etki etmeye çalışmak olarak belirlenmiştir (The World Bank, 1995).

STK'lar, toplum yararına, bir eksikliği kapatmak, sorunlara çözüm bulmak, mevcut koşulların iyileştirmek amacıyla kurulmuş sosyal girişimlerdir; bu nedenle, ürettikleri çözümlerin, bilgilerin paylaşılması, başka sorunların çözümlerinde kullanılması önemlidir (Sivil Toplumcunun El Kitabı, 2004).

Dünyada, özellikle 1980'lerde otoriter rejimlerden demokrasiye geçiş sürecinden bu yana artan bir ivme kazanan sivil toplum aktörlerinin, yoksulluğun ortadan kaldırılması, demokratikleşme ve toplumların daha eşitlikçi ve adaletli yönetiminin sağlanması, toplumsal çatışma konularının çözümlenmesi, hak ve hürriyetlerin güvence altına alınması gibi konularda önemi vurgulanmıştır (Keyman, 2006). Bu durum, zamanla STK'ların niceliksel olarak varlığını arttırmışsa da, niteliksel olarak istenen sonuçlar elde edilememiş ve bu durum zaman zaman sivil toplumun suistimal edilmesine de yol açmıştır (Keyman, 2006). Birbirinden farklı ideolojik yaklaşımların sahip oldukları politik, ekonomik ve toplumsal güçleri arttırmak ve bu güçlerin sürekliliği ile meşruiyetini sağlamak için, STK'ları ve kamuyu kendi ideolojik çıkarları lehine manipüle edilecek araçlar olarak görmeleri, STK'ların suistimal edilmesine yol açmaktadır (Keyman, 2006).

Literatürdeki araştırmalar, bağışçı veya hibe sağlayıcı odaklı olma zorluğuyla karşı karşıya kalan STK'ların paydaşlarını, karar alma ve problem çözme süreçlerine dahil edemediğini ve bu durumun, STK'ların amaçlarına ulaşma kapasitelerini kısıtladığını, hibe sağlayıcılarının etkisi altında kalarak daha çok varlığını sürdürebilmek için odağını kaybettiğini ortaya koymuştur (Khieng & Dahles, 2015). STK'lar faaliyetlerine sadece gönüllü katılımları ile sürdürebildiklerinden dolayı, içinde bir zorunluluk barındıran, bürokratik kontrol yerine, çift yönlü simetrik bir ilişki yöntemiyle iletişim kurmaları gerekmektedir, benzer şekilde, kısıtlı kaynaklar ve varlığı donörlere bağlı olan STK'ların, söylemleri daha zayıf olmaktadır ve STK'ların, bağışlara ve hibelere olan bağımlılığı, performansını ve sorumluluk alanlarını negatif olarak etkileyerek meşruiyetlerine gölge düşürmektedir (Edwards & Hulme, 1996). STK'lara getirilen en büyük eleştirilerden bir

diğeri, STK'ların ortaya koydukları ilke ve değerlere rağmen iç tartışma ve karar alma mekanizmalarında katılımcı süreçler geliştirememesidir (Edwards & Hulme, 1996).

2000'lerden itibaren, STK'ların Türkiye'deki toplumsal süreçlerin iyileştirilmesinde, istikrar, dayanışma ve toplumsal güvenin artırılmasında kilit bir köprü olması gerektiğinin önemi vurgulanmaktadır (Keyman, 2006). Türkiye'de, resmi mevzuat açısından, STK'lar, dernek, vakıf ve kooperatifler ve bu kuruluşların şube ve temsilcilikleri ile üst kuruluşlarından oluşmaktadır (Yaşama Dair Vakıf, 2015). Ülkemizde, kar amacı gütmeyen/gönüllü kuruluş tanımı kullanıldığında akıllara ilk olarak, ayrı kamu kuruluşları tarafından denetlenseler ve ayrı yasalara bağlı olsalar da, uygulamada büyük benzerlikler gösterdikleri için dernek ve vakıflar gelmektedir (Tüsev, 2011).

Özet olarak, literatürde, halen sivil toplum kavramı üzerinde uzlaşamadığı görülmektedir, buna rağmen bazı değerler üzerinde uzlaşa sağlanmıştır. Sivil toplum, küresel ve lokal olarak, devletten ve piyasalardan farklı, toplumsal sorunların tartışıldığı özerk bir alanı ve bu alanda gerçekleştirilen etkinlikleri, ilişki ağlarını kapsamaktadır. Sivil toplum, teorik çerçevede düşünüldüğünde, demokratikleşme süreçlerini destekler, sosyal sorunların tartışılması ve çözüm bulunması için kamusal bir müzakere alanı olarak ele alınmaktadır. STK'lar ise, toplumsal tartışmaların yaşama geçirilmesi, devlet, aile ve ekonomi arasında kalan sivil alan problemlere dair çözümlerin üretilmesini amaç edinerek örgütlenmiş kurumlardır. STK'lara atfedilen en önemli özellikler, belli değerler etrafında buluşmaları, gönüllülük esasına dayalı, tamamen veya kısmen bağışlarla varlıklarını sürdürmeleri, kar amacı gütmemeleri, demokratik süreçleri içselleştirmiş olarak, toplum yararına olan çıkarları korumak amacıyla olmalarıdır. Günümüzde, STK'ların amacı, iktidara talip olmak değil, devletin yürütülmesini katılımcı bir şekilde ortak olmak ve daha iyi yönetim pratikleri için sorgulamaktır. STK'ların doğası gereği bunları yaparken, şeffaf, adil, sorumlu ve hesap verilebilir bir kurumsal yönetimi benimsemesi beklenmektedir. STK'ların, devletten bağımsız, özerk bir alan olmalarına rağmen, hukuktan bağımsız olmaları düşünülemez. Bunların yanısıra, STK'ların, varlık alanı, suistimale açık bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda, eğer, toplumsal değişim ve toplumsal ilişkileri açıklarken STK'ların rolünden bahsedilmek

isteniyorsa, sivil toplum ilişkilerinin eleştirel bir bakış açısıyla da ele alınması gerekli olacaktır.

2.3 SİVİL TOPLUM VE KATILIMCI DEMOKRASİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Bugünkü modern demokrasinin siyasi temelleri, temsil hakkının ayrıcalıklı vatandaşlara ait olması gibi eksikliklere rağmen Amerika ve Fransız Devrimlerinden doğmuştur (Durdu, 2016). Eşitlik ve özgürlük, siyasi katılım, siyasi temsil ve özgürlüğün somutlaşmış hali olan hak kavramları, demokrasinin temel ilkeleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Demir, 2010). Demokrasi kavramı, günümüzde hala oldukça tartışmalı bir kavramdır ve kavramın tartışmalı olması, demokratikleşme kavramını da tartışmalı hale getirmektedir (Karadağ, 2005). Karadağ'ın aktarımına göre; Schedler demokratikleşme süreçlerini şu şekilde belirtmektedir: Yüksek düzeyde toplumsal meşruiyet, yaygınlaşan demokratik değerler, demokratik sistem karşıtı aktörlerin etkisizleştirilmesi, sivil otoritenin askeri otorite karşısındaki üstünlüğü, siyasi partiler ile seçimin kurumsallaşması, farklı çıkarların örgütlenme özgürlüğüne sahip olması, devlet otoritesinin yerleştirilmesi, bağımsız yargı, ekonomik istikrar ve azaltılmış yoksulluk (Karadağ, 2005).

Tarih boyunca ortaya çıkan çeşitli demokrasi pratikleriyle, halkın yönetime katılımının ne şekilde ve ne dereceye kadar olacağı sorularına cevap aranmıştır (Nacak, 2014). Günümüzde, demokrasilerin birçoğu, kalabalık nüfuslu ülkelerde uygulanabilirliği bakımından, temsili demokrasiye dayanmaktadır (Nacak, 2014). Evrensel en yakın görünen model olan, klasik liberal demokrasinin dayandığı temsil sistemi, günümüzün değişen toplumunun ihtiyaçlarına yetersiz kalmakta ve temsili demokrasinin sahip olduğu boşluklar, katılımcı demokrasi kavramıyla doldurulmak istenmektedir (Tekeli, 2005). Temsili demokrasinin, içine düştüğü en temel çıkmaz, halkın, yönetim yetkisini temsilciye devretmesi, ancak kararların içeriğinde, nasıl söz sahibi olacağı kısmının aydınlatamamasıdır (Durdu, 2016). Klasik liberal demokrasi, özellikle, çoğunlukçu yapısıyla, azınlık hakları, cinsiyet eşitsizliği, kültürel kimliği de kapsayan, yeni toplumsal hareketlerin özünü oluşturan sorunların çözümünde yetersiz kalmaktadır (Sitembölükbaşı, 2005). Vatandaşların, yetkilerini

temsilcilere devretmesi, toplum içerisinde azınlık durumunda olan marjinal veya dezavantajlı kesimlerin, kararlara yeterince katılım sağlayamaması sonucunu doğurmaktadır ve bu durum, siyasal olan gücün yarattığı güvensizlik sebebiyle, yurttaşların kendi yapmaları gereken işleri de, temsilcilere devretmelerine ve aktif vatandaşlık yetilerini törpülenmesine yol açmaktadır (Sitembölükbaşı, 2005).

Temsili demokrasi krizinin sebepleri, daha geniş anlamıyla aşağıdaki şekliyle özetlenebilir (Tekeli, 2005):

1. Küreselleşen dünyada hızla yayılan bilgi ve piyasaların sınırlarının olmaması, ülkeye ait ekonomik ve siyasi kararların ne kadarının ülke içinde alındığı sorusunu doğurmuştur.
2. Karara varmak için kullanılan bir yöntem olan oy çokluğu, çoğunluğun iktidarında çoğunluğa ait olmayanların haklara erişimi sorununu doğurmaktadır. Çoğunluğun temsil gücünün aldığı kararların, kültürel bir tahakküm aletine dönüşmesiyle, toplum içinde yaşayanların, varolan kültürü yeniden üretmeye mecbur bırakılmasının demokrasi fikriyle bağdaşması olanaksızdır.
3. Siyaseten olabilecek birçok kararı eleyerek, meşru görünen karar seçeneklerini teke indirgemesi.

Temsili demokrasinin ortaya çıkardığı çoğunluk sorununun fark edilmesiyle birlikte, ortaya çoğulcu demokrasi çıkmıştır, ancak bu durum, güçlü ve örgütlü azınlıkların sorunlarının toplum içinde temsili çıkmazına bir çözüm sunmuşsa da, toplumun, örgütsüz zayıf kesimlerinin temsil probleminin ne olacağı konusuna bir yanıt verememiştir (Tekeli, 2005). Günümüzde, devlet toplumlar üzerinde daha kapsayıcı ve müdahaleci politikalar belirlemekte, eşitlik anlayışı yerini aynılık anlayışına bırakmakta ve demokrasinin çoğulculuğunu sağlayan muhalefet bilinci yerini devlet öncelikli düşünüşe bırakmaktadır (Nacak, 2014).

Habermas'a göre de, temsili demokrasinin içinde bulunduğu krizin sebebi, liberal düşünüşün, devletin karşısında konumlandırılan piyasanın sivil toplum olarak algılanması ve bireysel özgürlüklere ağırlık veren anlayışdır (Özkan, 2017). Liberal düşünüşün, özgürlükçü –

burjuva düşüncesinin, bireyi piyasa koşullarıyla başbaşa bırakmasıyla, sınıflı toplumlarda doğal olarak ortaya çelişki çıkmaktadır ve bu çelişki, katılımın artırılmasıyla ve kamul alanın yeniden tanımlanmasıyla (devlet ve sivil toplum karşılığı yerine; devlet, ekonomik alan ve sivil toplum yaklaşımı) aşılabilecek bir durumdur (Özkan, 2017). Katılımcı demokrasinin bir tamamlayıcısı olarak müzakereci demokrasi yaklaşımına göre, karar alma süreçleri, özgür ve eşit bireyler arasında akla dayanan ve adil şekilde yürütülen kolektif müzakere süreçlerine olanak sağlayan mekanizmaların varlığı ile meşruiyet kazanmaktadır (Demir, 2010).

Egemenliğin, kaynağını halktan alması düşüncesinin, iktidara meşruiyet kazandıracığı anlayışı, demokrasinin temel olmuş ancak yukarıda da bahsedildiği üzere, temsili demokrasinin içine girdiği krizi aşmak ve yurttaşların oy vermek dışında, alınan siyasi kararlar üzerinde söz sahibi olabilmesi için katılımcı demokrasi yaklaşımı benimsenmiştir (Yaman, 2016). Katılımcı demokrasi; bireylerin, aktif yurttaşlar olarak, yaşanan kamusal alanın yapılandırılması ve toplumda birlikte yaşamının doğal bir getirisi olarak, çeşitli sebeplerden doğan toplum içi çatışmaların, demokratik yöntemler ve kurumlar yoluyla nasıl çözülebileceğine dair yollar arayabileceğini ifade eden bir sistemdir (Tekeli, 2005). Katılımcı demokrasi, yurttaşların doğru bilgiye erişimini sağlayarak, eşit ve özgürlükçü bir ortamda halkın doğrudan katılımın sağlayabilecek nitelikte olmalıdır (Yaman, 2016). Bu anlamda, katılımcı demokrasinin var olabilmesi için yurttaşlık kültüründe katılımcı değişim, katılımda eşitlik anlayışı, doğru bilgiye erişim olanağı ve sivil toplum kuruluşlarının etkinliği sağlanmalıdır (Yaman, 2016). Demokrasinin işlevsel olabilmesi için çoğulculuk, şeffaflık ve katılımcılık ilkelerini benimsemesi gerekmektedir (Bayhan, 2002). Liberal demokrasinin, kendisine atfedilen bu meşruiyet krizini aşabilmesi için, katılım mekanizmalarının işleyişini de kapsayacak şekilde alanın genişletmesi gerekmektedir (Keymen & Üstüner, 1995). Yönetme gücünün, sosyal hareketler yoluyla anlatılan toplumsal taleplere çoğulcu anlayış doğrultusunda yanıt verebilmesi için sivil topluma doğru yaygınlaştırılması da gerekmekte ve bu durum, hem devletin hem de sivil toplumun demokratikleşmesiyle mümkün olacaktır (Keymen & Üstüner, 1995). Kendi içinde, katılımcı pratikleri benimsemeyen devlet ve sivil toplum, katılımcı demokrasi anlayışını genele yayamaz; bu nedenle, devletin ve sivil toplumun işleyişini ve örgütlenmesini katılımcı demokrasi doğrultusunda tekrar kurgulaması

gerekmektedir (Keymen & Üstüner, 1995). Bu anlamda, sivil toplumun demokrasiye katkısı, kendi içindeki farklılıklara geçit verebildiği ve üzerinde durduğu temellerini, değerlerini ve eylemlerini demokratikleştirmesine bağlıdır (Uluç, 2013).

Toplumsal farklılıklara dayalı taleplerin demokratik yollarla anlatılması ve müzakare edilerek sonuca ulaştırılması için, demokratik bir düzenin göstergelerinden biri, örgütlenme özgürlüğüdür (Uluç, 2013). Sivil toplum, olmazsa olmazı olarak atfedilen çoğulculuk anlayışıyla, farklı çıkarların ve kimliklerin örgütlenebildiği, kendilerini ifade edebildiği bir alana karşılık geliyorsa da tam anlamıyla demokratikleşmeyi sağlayan bir anahtar değildir (Yıldız, 2004). Tam tersi, sivil toplumun, göreceli doğaları nedeniyle, kendi başlarına bırakıldıkları zaman, dayanışmacı bir mekanizma kuramayacakları göz önüne alınmalı, demokratikleşmeyi, ilerletebilecekleri kadar, geriletebilecekleri, etkisiz veya ilgisiz kalabilecekleri de akılda tutulmalıdır (Yıldız, 2004).

Çağdaş anlamıyla demokrasi, vatandaşların, siyasal sürece dair yönetim haklarını kullanmasını sağlayarak, toplumsal bütünleşme ve seçilmiş olan iktidarın meşruiyetinin temelini oluşturmaktadır. Modern devletlerin birçoğunun dayandığı demokrasi modeli, liberal demokrasi modeli olduğu için, tartışılan her türlü demokrasi krizi aslında aynı zamanda liberal demokrasi tartışmasıdır. Tartışmaların temelini, temsili demokrasinin, küreselleşen dünyada, değişen toplum dinamiklerine cevap vermekte yetersiz kalması tetiklemektedir. Bu açığın kapatılması için alternatif bir yöntem olarak “katılımcı demokrasi” pratiği üzerinde durulmaktadır. Sadece temsil mekanizmalarının kullanılmasına indirgenen bir demokrasi, yurttaş katılımını sınırlandırmaktadır ve bu durum, demokrasilerde meşruiyet krizini ortaya çıkarmaktadır. Katılımcı demokrasi, halkın, aktif yurttaş konumuna geçip kamuya dair kendisini ilgilendiren konularda etkin şekilde söz hakkı sahibi olmasına vurgu yapmaktadır. Liberal demokrasi modelindeki, temsil mekanizmasının işleyişini ve onun kurgularını reddetmeden, katılım mekanizmalarının da kurulması yoluyla, alttan yukarıya doğru çıkan bir denetim ve siyasi kararlara katılım öngörmektedir. Katılımcı demokrasi modeli, demokratik işleyişin eşit ve özgür vatandaşların, oy kullanmanın da ötesinde, örgütlenme özgürlüğünü kullanarak, toplumu, dolayısıyla kendilerini ilgilendiren kararlar üzerinde, aktif birer yurttaş olarak denetim ve söylem haklarını kullanmasına olanak veren

mekanizmalara sahip olması, yurttaşlara bu hürriyeti sunabilmesi ve yurttaşlara nihai olarak, kararları değiştirebilme hakkını tanıyabilmesi anlamına gelmektedir.

Siyasi gücün, tek bir merkezde toplandığı ve kararların, burdan çevrelere doğru yayıldığı dikey hiyerarşik bir örgütlenme biçimleri, toplumda devlet öncelikli refleks oluşturmakta ve devleti, toplumsal bir kontrol mekanizması haline getirdiği için, kararlara katılımı güçleştirmektedir. Katılımcı demokrasi modeli, hem devletin hem de sivil toplumun eş zamanlı demokratikleşmesini gerektirir. Devlet ve sivil toplum, demokrasi açısından birbirlerini karşılıklı olarak desteklemektedirler, hukuka dayalı ve örgütlenme özgürlüğünü tanımış olan bir siyasal yapıda, çoğulculuğa dayanan sivil toplum örgütleri yoluyla, siyasal katılım mümkün olmaktadır. Öte yandan, otoriter rejimlerde, örgütlenme olanağı bulamayan sivil toplumun gelişmesi zor olacaktır. Kendi içinde, demokratik katılıma uygun örgütlenme modeli kuramayan sivil toplum da, yönetimin kararlar aldığı ve yönetilenlerin bu kararları uyguladığı dikey bir yapılanmayla tam anlamıyla katılımcı demokrasi pratiği sunamaz.

2.3.1 Hak Temelli Yaklaşım ve Savunuculuk

Sivil toplumun, sivil toplumu sadece hegemonik olarak gören çağdaş hegemonik liberal anlayışının aksine, Gramsci düşüncesinde sivil toplum hem hegemonya hem de karşı hegemonik bir güç olma potansiyelini barındıran bir alan olarak açıklamıştır. Bu anlamda, STK'lar var olan hegemonyanın söylemlerini değiştirerek, genişleterek, dönüştürerek hegemonik oldukları ölçüde, sosyal değişime sebep olacaklardır. Hak temellilik kavramı; politik, ekonomik ve sosyal taleplerin hak talebi olarak ifade edilmesidir ve hak temelli çalışmalar, sosyal olarak uygun, ikna edici bir çerçeve sağlayarak STK'ların faaliyetlerine meşruiyet katar (Kıvılcım, 2009). Hak talebi söylemi, toplumun dışlanmış kesimlerine ait alternatif değerler ve normlar sunarak, sadece araçsal olmanın ötesinde karşı- hegemonya özellikleri taşımaktadır (Kıvılcım, 2009),

İnsan haklarının, hukuksal zeminde korunması fikri, insanlık tarihini şekillendirmiş olan sömürgecilik, kölelik, savaşlar gibi birçok olumsuz deneyimin sonucudur. Bu amaçla ortaya çıkan İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi'nin önsözünde belirttiği şekliyle, "*insanın zulum*

ve baskıya karşı son çare olarak ayaklanmaya mecbur kalmaması için, insan haklarının bir hukuk rejimi ile korunması mecburidir” (Birleşmiş Milletler, 1948). Bu beyanname altında imzası bulunan her devlet, halkına karşı, beyannamede bahsedilen hakları sağlayacağını, bunları hukuk yoluyla koruyacağını ve bu insan hakları standartlarını sağlamayı taahhüt etmiş sayılmaktadır. Kişi özgürlüğü ve güvenliği ile ilgili haklar (kölelik veya kulluk altında bulundurulama, işkenceye uğramama hakkı gibi) “temel özgürlükler” sınıfına giren haklardır, öte yandan, her kişiye insan olarak olanaklarını geliştirebilmesini sağlayan koşullara ilişkin haklar da vardır ve bu hakların korunması bir ülkede yapılan sosyal ve siyasal düzenlemelerle mümkündür (Kuçuradi, 2016). Temel haklar ve devletin vatandaşlarına tanımış olduğu hakları anlatan kavram olan, tanınmış haklar, kamu kuruluşları ve siyasi kararlar yoluyla korunmaktadır (Kuçuradi, 2016). Ioanna Kuçuradi’nin belirttiği şekliyle; sosyal adaletsizlik, dolaylı yoldan korunan tanınmış haklarıyla ilişkili bir sorundur (Kuçuradi, 2016). Başka bir deyişle, tanınan hakların ne olduğu ve bu hakların, temel özgürlüklerle ilişkisi, bu hakların kurumlar aracılığı ile güvence altına alınıp alınması sosyal adaletsizliğe sebep olmaktadır. Sosyal adaletsizlik, devlet merkezli bakış açısıyla, devletin vatandaşlarına tanıdığı hakların sınırları ve bu haklara ilişkin olanakların eşit bir şekilde sağlanamamasıdır (Kuçuradi, 2016). Bir örnek vermek gerekirse, bir ülkede, bazı çocukların okuması için okullara, her ay çok ciddi ödenirken, aynı ülkede, başka çocuklar, ekonomik sebeplerle mevsimlik işçi olarak çalışıp okula gidemiyorlarsa o ülkede sosyal adaletten bahsetmek mümkün olmayacaktır.

Savunuculuk, toplumun dışlanmış kesimleri lehine, yasa ve politikaları etkileme veya katkıda bulunmayı amaçlayan girişimlerdir (STGM, 2006). STK’lar, farklı yaklaşımlar ve farklı rollerle savunuculuk faaliyetinde bulunabilmektedirler. STK’lar, kamu çıkarı için savunuculuk, insan merkezli savunuculuk ve katılımcı savunuculuk yapabilmekte ve bu faaliyetleri, denetleyici, savunucu ve hizmet sağlayıcı rolleriyle yürütebilmektedirler (STGM, 2006). Kamu çıkarları için savunuculuk; yürütülen büyük ölçekli kampanyalarla, kamu çıkarı için kaynakları yönlendirerek yasalarda değişiklik yapmayı, insan merkezli savunuculuk; yoksul ve toplum dışına itilmiş bireylerin hayatlarını etkileyen konularda politikaları etkileyebilmek için güçlendirilmesini ve son olarak, hak temelli savunuculuk,

demokrasinin bir gereği olarak, sivil toplumun farklı kesimlerinin yönetime dâhil ederek, yurttaşlığın sınırlarını katılım yoluyla genişletmeyi amaçlamaktadır (STGM, 2006). STK'lar, denetleyici rolleriyle, sorun olarak gördükleri toplumsal konuları izleyebilirler, savunucu rolleriyle, sorunun çözümüne dair öneri geliştirebilirler veya hizmet sağlayıcı rolleriyle, soruna dair geliştirdikleri çözümün küçük ölçekte uygulanmasını sağlayabilirler (Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi, 2010). Sosyal değişim için, savunuculuğun önemli ayakları kampanya ve lobicilik olarak karşımıza çıkmaktadır; kampanyalar bir sorunun geniş kitlelere duyurulabilmesi ve o sorunun çözümü için geniş ölçekli kamuoyu desteği yaratmak, katılımı arttırmak için kullanılan, lobicilik ise, yasaları etkilemeye yönelik olarak yürütülen faaliyetlerdir (Tasco, 2011). Savunuculuk, yurttaşların, STK'lar aracılığı ile demokratik sürece katılımının bir aracı olarak ele alındığında, savunuculuğun hak temelliliğe dayanması, STK'lar, sürdürülebilir sosyal değişim için anahtar bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerçekten de, literatürdeki savunuculukla ilgili çalışmalar; savunuculuk yoluyla, STK'ların, demokratik yönetime katkıda bulunup, sosyal bir değişim için toplumda bir farkındalık yarattığını göstermektedir (Leung & Yuen, 2016; Mercy, Thomson, & Yonekura, 2017)

Sonuç olarak, savunuculuk, STK'lar için çözülmeyen bir ikilemi yansıtan, toplulukların, g ve kaynakların dağıtımında temel değişikliklere ulaşmak için siyasi sürece dâhil olmasının bir yoludur. Savunuculuğun hak temelli olması ise, STK'ların rızaya dayalı bir onay mekanizması için kullanabilecekleri önemli bir dayanaktır.

BÖLÜM 3

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINDA STRATEJİK HALKLA İLİŞKİLER YÖNETİMİ

3.1 KAVRAMSAL ÇERÇEVE: STRATEJİK HALKLA İLİŞKİLER YÖNETİMİ

Kurumlar, organizasyonun karar verme sürecini etkileyen ve organizasyonun verdiği kararlardan etkilenen paydaşlarıyla uzun dönemli bir ilişki iletişimi yürütmelidir. Kurumlar bu ilişki yönetimini başarabilmek için, stratejik paydaşlarını belirlemeli ve devamında, bu belirlenen paydaşlarla uygun iletişim tekniklerini kullanarak, istikrara, şeffaflığa ve güvene dayanan bir ilişki kurmalıdır. Paydaşlarla kurulan bu ilişkinin kalitesi, halkla ilişkiler yönetiminin uzun dönemde örgütsel etkinliğe yaptığı katkının bir göstergesi olmaktadır (Grunig & Jaatinen, 1999). James Grunig ve arkadaşları, IABC Araştırma Fonuyla, mükemmel halkla ilişkiler yönetiminin bazı karakteristik özelliklerini belirlemek ve halkla ilişkiler sürecinin kurumun etkinliğine ne şekilde katkı sağladığını, kurumun etkinliğini nasıl daha ileri taşıyabileceğini anlamak için kapsamlı bir araştırma yürütmüşler ve araştırmanın sonunda kurumsal iletişim ve mükemmel halkla ilişkiler biriminin özelliklerini ortaya koymuşlardır. Teorinin anahtar kelimesi olan “mükemmel” kelimesinin işaret ettiği nokta, halkla ilişkiler yönetimi, kurumun paydaşlarıyla stratejik ve simetrik etkileşimli bir iletişim ilişkisi kurmasına destek olduğu takdirde, örgütün etkinliğinin artma eğiliminde olmasına vurgu yapmaktadır. Mükemmel halkla ilişkiler için ortaya konan bu özellikler aşağıdaki şekilde belirtilmektedir (Grunig & Jaatinen, 1999; Grunig, Grunig, & Vercic, 1998):

- I. *Halkla ilişkiler yönetimi stratejik olarak ele alınmalıdır.* Kurumlar, iç ve dış paydaşlarıyla iletişimini sağlarken, kurum için fırsatları ve zorlukları ortaya koyacak halkla ilişkiler yönetimini stratejik olarak yürütmelidir. Böylece, stratejik paydaşlarıyla, iyi ilişkiler kurabilecek ve hedeflerini gerçekleştirebilmek için daha fazla özgürlüğe sahip olacaklardır.

- II. *Kapsayıcı bir halkla ilişkiler yönetimi, organizasyonda ayrı bir birim tarafından yürütülmelidir.* Kuruma ait, pazarlama ve insan kaynakları gibi birimlerin herbiri, kurum için önem teşkil etmektedir. Buna rağmen, bu birimler, birbirlerinin içine kaynaştırıldıkları takdirde, alt fonksiyona giren birim güç kaybetmektedir.
- III. *Halkla ilişkiler yöneticisi, doğrudan üst yönetime bağlı olmalıdır.* Kıdemli halkla ilişkiler yöneticisinin, yönetim biriminin bir aktörü olabilmesi iletişim fonksiyonunun geniş kapsamlı bir stratejik yönetimin parçası haline gelebilmesi için, halkla ilişkilerin organizasyonel şemada yer almalıdır.
- IV. *Halkla ilişkiler yönetimi, pazarlama fonksiyonlarından ayrılmalıdır.* Halkla ilişkiler yönetimi, pazarlamanın bir fonksiyonu olduğu takdirde, kurumun ilişkide bulunduğu diğer paydaşlarla iletişim kurma fonksiyonu yetersiz kalarak, sadece tüketici iletişimine odaklanacaktır.
- V. *İletişim, çift – yönlü simetrik iletişim modeline bağlı kalarak yürütülmelidir.* Kurumlar, kurum dışı paydaşlarıyla çift yönlü simetrik ilişki özelinde iletişim kurmalıdır.
- VI. *Halkla ilişkiler yöneticisi, kurumun yönetim ekibinin bir parçası olmalıdır.* Stratejik kararların alınma süreçlerinde yönetime dahil olan halkla ilişkiler profesyonelleri, kurumun alınması muhtemel olan kararının olası sonuçlarının halkla ilişkiler açısından değerlendirerek, diğer yöneticileri bilgilendirmektedir. Başka bir deyişle, halkla ilişkiler profesyonelleri, paydaşları dinleyerek, gerekli araştırmaları yürüterek stratejik kararların alınmasından önce, paydaşların sesi olmaktadır.
- VII. *Kurumun, halkla ilişkiler hakkındaki dünya görüşü, çift-yönlü iletişim modelini yansıtmalıdır.* Mükemmel halkla ilişkiler çalışmalarına göre, üst düzey yöneticilerin, halkla ilişkilerin teknik fonksiyonlarındansa, yönetim fonksiyonu olarak ve çift taraflı iletişim modelinin temel alınması önerilmektedir.

Mükemmel Halkla İlişkiler kuramında, uygulanan iletişim tarzına göre, basın ajansı, kamu bilgilendirme, iki yönlü asimetrik ve iki yönlü simetrik olmak üzere dört farklı halkla ilişkiler modeli vardır (Moss, Warnaby, & Thame, 1996; Grunig & Jaatinen, Strategic, 1999):

- Kamu bilgilendirme ve basın ajansı modeli, daha çok tek yönlü bir iletişim olup, bilgiyi topluma yaymak için kullanılmaktadır. Bu modelin uygulayıcıları, stratejik yönetimde söz hakkına sahip olan veya yönetime stratejik iletişim konusunda danışmanlık sağlayan halkla ilişkiler yöneticilerinden çok, halkla ilişkilerin pratiklerini uygulayan profesyonellerdir. Kamu bilgilendirme, araştırmalara ve nesnel bilgilere dayanırken, basın ajansı modeli daha çok propagandaya dayanmaktadır ve dağıtılan bilgilerin doğruluğu veya nesnelliği önemsizdir.
- Çift yönlü asimetrik model, ilişkide bulunduğu paydaşları bilimsel bilgi yoluyla ikna etme çabası içerisindedir ancak kurulan iletişim tek yönlü ve kurum tarafına doğru ağır basan bir iletişimdir.
- Çift yönlü simetrik iletişim modeli ise; kurumların paydaşlarıyla diyalog kurmasının önemine ve ilişkide bulunduğu paydaşlarla birlikte, kurumun da çıkarına hizmet edecek iletişim uygulamalarına vurgu yapmaktadır. Başka bir deyişle, çift yönlü simetrik iletişim modeli, halkla ilişkiler yönetiminin stratejik olarak uygulanmasına olanak sağlamaktadır.

Public Relations in Strategic Management and Strategic Management of Public Relations: theory and evidence from the IABC Excellence Project başlıklı makalede stratejik halkla ilişkiler yönetiminin kuruma katkısı ve önemi aşağıdaki gibi açıklanmıştır (Grunig & Grunig, 2000):

- Halkla ilişkiler, kurumun etkinliğine katkıda bulunarak, stratejik hedeflerini gerçekleştirmede kuruma destek olmaktadır. Stratejik halkla ilişkiler yönetimi, paydaş grupların tanımlanması ve bu grupların, aktif – pasif olarak gruplandırılmasıyla başlamaktadır. Burada, aktif paydaş olarak veya potansiyel aktif paydaş olarak bahsedilen paydaşlar, kurum için stratejik olarak öneme sahip paydaşları tanımlanmaktadır, bu nedenle söz konusu aktif paydaşların değerleri, kurumun hedefleri için önemli bir yol gösterici olmaktadır. Kurum kendi hedeflerine ulaşabilmek ve etkinliğini arttırabilmek için, bu paydaşlarla, kısa dönem ve uzun dönemli iletişim ilişkisi kurma çabası içinde olmalıdır Bununla birlikte, halkla ilişkilerin, kurumsal hedeflere ulaşmak için desteğinin alınması gereken bağışçılar,

kamu kurumları ve kanun yapıcılar gibi stratejik gruplarla yakın ilişkiler geliştirerek, kaynak yaratmaya destek olacağı vurgulamaktadır. Kurumun çalışanlarıyla iyi ilişkiler kurulması, çalışanların kurumun hedeflerini desteklemesine yardımcı olmakta ve bu hedeflere ulaşılması yönündeki çalışan engelinin kaldırılmasını sağlamaktadır.

- Stratejik olarak planlanmış bir halkla ilişkiler iletişimi, kurumun hedeflerine ulaşmak için ve kurumun etkinliğinin sürdürülebilirliğini sınırlayıcı olan veya bunları artırma olasılığı olan paydaşların belirlenmesi ve kurumun bu paydaşlarla olan ilişkilerini yönetmelerine yardımcı olan iletişim programlarını içermektedir.
- Halkla ilişkiler yönetimin bir parçası olarak, kurum için önemli ve öncelikli olan konuları tespit ederek, karşılaşılabilecek potansiyel sorunlar için önceden karar alınmasına olanak sağlamaktadır.

Sonuç olarak, stratejik halkla ilişkiler yönetimi, kurumun hedeflerine ulaşması için kurumun paydaşları ile ilişkileri inşa ederek, kurumun varolduğu çevreyi, paydaşlar ve paydaşlarla ilgili konuları belirleyip analiz ederek destek olmaktadır. Bu anlamda, stratejik halkla ilişkiler yönetimi üç aşamada gerçekleşmektedir (Grunig & Grunig, 2000):

Paydaş Belirleme Aşaması: Kurumun ilişkide bulunduğu paydaşları belirleme aşamasıdır, kurumun kararlarından etkilenen veya bu kararları etkileyici özelliğe sahip olan topluluklar kurumun paydaşları olarak ele alınmaktadır.

Paydaş Segmentasyonu: Kurumun her paydaşla ilişkisi eşit yoğunlukta olmayacağı varsayımından yola çıkılarak yapılan paydaş segmentasyonu aşamasıdır. Bu aşamada, kurumun hedeflerine ulaşmada etkili olan paydaşları aktif ve aktif olmayan (pasif) paydaşlar olarak belirlenmektedir. Teori, paydaşların, kendileriyle iletişim halinde kalınmasıyla birlikte, kurumun ne yaptığının farkında olduğunu, kurumun faaliyetlerinin yol açtığı sorunları görebildiğini ve bu sorunları ortadan kaldırmak için harekete geçmekten çekinmediklerini anladıkları takdirde, daha aktif bir paydaş olmaya eğilimli olduklarını iletmektedir.

Konu ve sorun yönetimi: Paydaş belirleme ve paydaş segmentasyonu yaptıktan sonra karşılaşılan üçüncü aşama konu ve sorun yönetimi aşaması olmaktadır. Bu üçüncü evre, kurumun aldığı kararlar sonucunda ortaya çıkabilecek ve soruna dönüşerek kurumu etkileyecek konuların tanımlanmasını içermektedir. Riskli konular, sorun halini almadan önce öngörülerek, paydaşların da kararlara katılımı yoluyla yönetilmelidir.

Halkla İlişkiler Pratiklerinin Uygulanması: İlk üç evre, halkla ilişkiler ile kurumsal hedefler ve kaarlar arasında bir bağlantı sağlarken, sonucu ve dördüncü bu evre, paydaşlarla kurulacak olan ilişkide uygulanacak olan iletişim planları, bu planların uygulanması ve geliştirilmesi için gerçekçi ve ölçülebilir hedefler geliştirmeyi kapsamaktadır.

Çift yönlü simetrik iletişim modeli, paydaşlar ve kurum arasında karşılıklı olaran anlaşılmayı merkezine koymasına rağmen, bu model hegemonik olmakla da eleştirilmiştir (Laskin, 2009). Eleştirel ve post-modern yaklaşımlar simetriyi, halkla ilişkiler pratiğinin mutlak ideal sonucu olarak görmemekte, iki yönlü simetrik modeli her zaman, tüm tarafların gerçekten eşit katılımını sağlayıcı, tüm tarafların faydası için bir gereklilik olarak da görmemektedirler. Çift yönlü simetrik iletişim modeline yapılan başka bir eleştiri de, iletişim her ne kadar simetrik olarak görülse de uygulamada iletişimin, güce sahip olan kurum lehine asimetrik kaldığı aynı zamanda gerçek hayatta uygulanabilir ve gerçekçi bir model olmadığı yönündedir (Laskin, 2009). Benzer şekilde, birçok akademisyenin, çift yönlü simetrik iletişime ve “konsensus” kurmanın önemine açıkça referans vermesine rağmen, asimetrik iletişim modelinde atıfta bulunulan ikna gerekli olduğunu kabul ettiği, tutum ve davranışların nasıl değiştirileceği konusunda tavsiyede bulunduğu görülmektedir (Theunissen & Rahman, 2011).

3.2 SİVİL TOPLUMDA HALKLA İLİŞKİLER YÖNETİMİ

Sivil toplum ve iletişim alanında yapılmış olan araştırmalar, halkla ilişkilerin sivil toplumdaki yerini anlamaya yardımcı olmaktadır. Bosna'daki sivil toplum ve medya arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmada (Taylor, 2000), sivil toplum kuruluşlarının medya ile ilgili ilişkileri incelenmekte ve özellikle sivil toplum iletişiminde alternatif medya

kanallarının önemi görülmektedir. Medya ile ilişkilerin, toplumun ihtiyaçları hakkında çalışmalar yapan kurumların kapasitelerinin gelişimi için tamamlayıcı ve merkezi öneme sahip olduğunun altı çizilmektedir. Medya ile ilişkilerin geleneksel olarak sıklıkla başvuru olan halkla ilişkiler uygulamalarının odak noktası olduğu vurgulanmaktadır. Sivil toplum, medyada yer aldıkça, üzerinde çalıştıkları sorunun, kamusal tartışmaya açılması ve dikkat çekmesi yüksek bir olasılık olarak görülmektedir (Taylor, 2000). Başka bir deyişle, sosyal gruplar ve özgür medya arasında bir ilişki kurabilmek sivil toplumun gelişimi için önemli bir noktadır.

Dijital teknolojiler, erişimi ve hızı arttırırken, maliyetleri de büyük ölçüde azaltmaktadır; bununla birlikte, savunuculuk amacıyla aktivistler, yürüyüş gibi protesto eylemlerini planlamak, uygulamak ve eylem çağrısında bulunmak için internet ve sosyal medyayı kullanmaktadır (Hon, 2015).

STK'larda, Facebook'un kurumsal bir kimlik aracı olarak kullanılması üzerine yapılan değerlendirmede (Öztürk & Şardağı, 2018) STK'ların, bağışlarla varlık sağlayan kurumlar olması sebebiyle, geleneksel mecralarda, yüksek maliyetli reklam giderleri sebebiyle yeterli varlığı gösteremedikleri iletilmektedir. Adı geçen makalede, sosyal medyanın bu açığı kapatabileceğine, STK'ların, bağış toplayabilmek, gönüllü katılıma ve hedef kitlesine doğrudan dokunarak mesajlarını daha fazla kişiye ulaştırabilmek noktasında sosyal medyanın STK'lara düşük maliyetlerle, önemli fırsatlar yarattığı vurgulanmıştır (Öztürk & Şardağı, 2018).

Global aktivizm ve yeni medya üzerinde yapılan çalışma (Seo, Kim, & Yang, 2009) sosyal medyanın, kurumsal imajı desteklemek ve arttırmak açısından savunucu STK'lar için, önemli olduğunun ve onların, daha kampanyaları için aktif kamu desteğine diğer tip STK'lardan daha fazla ihtiyacı bulunduğunun altı çizilmektedir. Ayrıca, kısıtlı bütçe ile çalışan STK'ların sosyal medya potansiyelini fark ederek, sosyal medyada inşa edilecek çift taraflı bir iletişim modeline dayanan stratejinin, daha fazla bağışçıya ulaşılacağı ve kurumsal imajın arttırılmasına yardımcı olacağı sonucuna varılmaktadır (Seo, Kim, & Yang, 2009).

Sosyal medya, hassas konular hakkında hükümet sansürünü delerek, LGBT, insan hakları, ifade hürriyeti gibi hassas başlıkların açıkça tartışmaya açılması için STK'lara destek olmaktadır (International Communication Association, 2018). Sosyal medya, STK'ların özellikle ifade hürriyetinin sınırlı olduğu politik ortamlarda eğitim ve insani yardım görevlerini yerine getirmelerine yardımcı olma konusunda büyük potansiyele sahiptir. Sosyal medyanın sağladığı, görünürlük, etkileşim ve yaygınlık gibi özellikleri dikkate alındığında sosyal medya, STK'lara devlet sansürünü atlatma, marjinalleşmiş gruplar için ses olacak bir alan açma, bilgiyi yayma ve konu hakkında daha heterojen tartışmalar başlatma konusunda yeni fırsatlar sunmaktadır (International Communication Association, 2018). Bütün bunlarla birlikte STK'lar kurumsal meşruiyet kazanmak ve siyasi risklerden kaçınmak için hükümeti sosyal medyada açıkça alkışlamak zorunda kalmaktadır. (International Communication Association, 2018).

Sosyal medyanın, STK'lardaki kullanımına ilişkin literatürdeki bir diğer araştırma, Facebook'ta kamu ile sıkı bir ilişki kurmakta Facebook'un rolünü değerlendiren araştırmadır. Araştırma bulgularına göre, STK'lar, tek yönlü veya çift yönlü asimetrik ilişkide bulunma çabaları içinde dahi olsalar, bu kamuyu çift yönlü bir iletişim için motive etmemektedir (Cho, Schweickart, & Haase, 2014). Başka bir deyişle, sosyal medyanın çift-yönlü simetrik iletişime olanak veren platformlarından biri olan Facebook'ta, kurumlar tarafından yapılan tek taraflı bir bilgilendirme insanların ilgisini çekmemekte ve STK'lar ve kamu arasında bir etkileşim sağlayamamaktadır.

BÖLÜM 4

ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

4.1 ARAŞTIRMANIN ALANI VE YÖNTEMİ

Araştırma, İstanbul merkezli ve çocuk alanında çalışan, hedef kitlesi, risk altındaki çocuklar olan dernek ve vakıfların, halkla ilişkiler algısını mükemmel halkla ilişkiler yönetimi kuramına göre ortaya koymak ve bu algıyı savunuculuk açısından değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada, çocuk alanında çalışan STK'ların, halkla ilişkiler yöneticilerinin yaklaşımları değerlendirilirken hak temelli yaklaşım, savunucu ve şeffaflık- katılım değerlerini benimsemiş olan STK'ların halkla ilişkiler yönetimi yaklaşımları çift yönlü simetrik halkla ilişkiler modeli özelinde çerçevelenmiştir. Hedef kitle olarak seçilen, dernek ve vakıfların ortak noktasını, çocuk hakları alanında ve şiddet eylemleri içermeyen yöntemleri benimseyerek, sosyal çatışmaların çözümüne, konusundaki politikaları etkileyerek katkıda bulunmaları oluşturmaktadır. Dernek ve vakıflarda karar verme yetkisine sahip olan üyelerle yapılan derinlemesine görüşmelerde ortaya çıkan bulgular betimsel olarak analiz edilmiş ve ikincil kaynak olarak, STK'ların çevrimiçi varlıkları incelenerek yorumlanmıştır.

Araştırmanın cevap vermesi beklenen ana sorusu; savunuculuk yapan sivil toplum örgütlerinin, hak temelli yaklaşım ekseninde kendilerini nerede gördükleri, bu STK'ların stratejik halkla ilişkiler yaklaşımlarının ne olduğudur. Bu soruya cevap ararken, cevap bulunması muhtemel diğer sorular aşağıdaki gibidir:

- a) STK'ların yöneticileri, hak temellilik ekseninde, stratejik bir halkla ilişkiler yönetiminin önemini farkında mıdır? Eğer farkındaysa, stratejik halkla ilişkiler yönetimi uygulamalarının STK'ların bakış açısıyla önündeki engeller nelerdir?
- b) Stratejik halkla ilişkiler yönetiminin önündeki engelleri kaldırmak için STK'lar tarafından alınan aksiyonlar nelerdir?

Türkiye’de 2019 yılı itibariyle, 1.483 adet hak ve savunuculuk alanında çalışan dernek bulunmakta ve bu derneklerin, 239 tanesi İstanbul’da faaliyet göstermektedir (Dernekler Dairesi Başkanlığı, 2018). İstanbul’da 1.739 adet Vakıf varlık göstermektedir. (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2018). Bağışçı haklarını tanıyan, şeffaf ve hesap verebilir dernek ve vakıflarla toplumu biraraya getirmek amacıyla kurulmuş bir dernek olan Açık Açık Platformu’nda kayıtlı 82 dernek ve vakıf; STGM veri tabanının kayıtlı İstanbul ilinde faaliyet gösteren ve çocuk alanında çalışan 83 tane STK bulunmaktadır. Bu dernek ve vakıflar arasındaki STK’lar tek tek incelenmiş ve kaynak kısıtlaması sebebiyle İstanbul’da faaliyet gören, çocuk hakları alanında çalışan on iki STK listelenmiştir. STK’ların seçimleri yapılırken, hedef kitlesinin risk altındaki çocuklar olması, STK’ların bilgilerine çevrimiçi bilgilerinin erişilebilirliği olması ve çocuk hakları alanında politika etkileme amaçları göz önüne alınmıştır. Seçilen STK’ların yöneticileriyle derinlemesine görüşmeler yapılarak, seçilen STK’ların halkla ilişkiler yaklaşımları ortaya konmuş ve bu yaklaşımlar, hak temellik ve çift yönlü simetrik ilişki modeli bakımından değerlendirilmiştir. İrtibata geçilen on iki STK yöneticisinden, karar verme yetkisine sahip altı tanesi araştırmaya katılmaya gönüllü olmuştur, diğer STK yöneticilerinin yoğunlukları sebebiyle görüşme yapmak mümkün olmamıştır.

4.2 ARAŞTIRMANIN SINIRLARI

İstanbul’da faaliyet gösteren ve sadece çocuk alanında çalışılan sivil toplum örgütlerinin incelenmesi, konu hakkında genelleme yapmaya olanak sağlayamamaktadır. Bununla birlikte, literatürde değinilen, katılım, şeffaflık ve yatay hiyerarşi gibi bir STK’dan beklenen ideal demokratik yönetim biçimlerinden bahsedilmişse de, bunların pratikte de söylem ile uyumlu olup olmadığının anlaşılması ancak STK’ların ilgili süreçlerinin araştırılmasıyla mümkün olacaktır.

4.3 SİVİL TOPLUM BAĞLAMINDA ÇOCUK HAKLARI ALANININ ANALİZİ

Tarih boyunca, çocukların korunması ve kollanması, ailenin sorumluluğuna bırakılmıştır. Devletlerin, çocuğun korunmasına ilişkin sorumluluk alması, dünya savaşlarının yıkıcı etkisiyle gerçekleşmiştir. Çocukların, yasalar aracılığı ile korunması fikriyle, atılan ilk uluslararası adım, 1. Dünya Savaşın bitişini takip eden yıllarda, Milletler Cemiyeti'nin öncülüğünde 26 Eylül 1924 yılında kabul edilen ve beş maddeden oluşan “Çocuk Hakları Bildirgesi”dir. Bu bildirgenin maddelerine göre:

1. Çocuk bedensel ve ruhsal bakımdan doğal biçimde gelişmesine olanak sağlayacak koşullar içinde bulundurulmalıdır.
2. Acıkan çocuk beslenmeli, hasta çocuk tedavi edilmeli, fikren geri kalmış çocuk eğitilmeli, yoldan çıkmış çocuk yola getirilmeli, terk edilen çocuklar korunmalıdır.
3. Herhangi bir felaket anında öncelikle çocuğa yardım yapılmalıdır.
4. Çocuk hayatını kazanabilecek hale getirilmelidir ve her türlü istismara karşı korunmalıdır.
5. Çocuk yeteneklerini kardeşlerinin hizmetine adayacak bir ruh ve düşünce içinde yetiştirilmelidir.

1948 yılında çocuk haklarını da içeren, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannameyi yayımlanmış; ancak, çocukların doğaları gereği, korunmaya ve kollanmaya muhtaç olduklarından hareketle, 1959 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi ilan edilmiştir. Bildirge, 1924 tarihli ilk bildirgenin aksine, aileyi, kadın-erkek herkesi, gönüllü örgütleri, yerel ve ulusal düzeyde devlet kurumlarını, çocukların kendilerine tanımlanmış olan hak ve özgürlüklerinden yararlanabilmesi için sorumluluk almaya açıkça çağırmakta; başka bir söylemle, sivil topluma ve kamuya görev yüklemektedir. Bu bildirge ile birlikte, her çocuğun “ayrımcılığa” uğramadan bu haklara sahip olduğu (İlke 1), yasalar yapılırken çocuğun yararının göz önüne alınması gerektiği (İlke 2), ailesiz ve yeterli destekten yoksun çocuklara özel bakım sağlamanın, toplumun ve kamu makamlarına sorumluluk yüklenmiş, geniş aile çocuklarının korunması amacıyla, başka kaynaklarda birlikte devletin de sorumlu olduğu (İlke 6) beyan edilmiştir. Çocukların, korunmasına yönelik birbirinin devamı

niteliğindeki bu iki bildirgenin, çocukların fiziksel ve ruhsal olarak olgunlaşmamış olduğu, bu nedenle korunmaya muhtaç oldukları vurgulanarak yapıldığı görülmektedir. Hızla değişen dünyada, çocukların sadece “korunması” fikri, çocukların birey olarak topluma katılımı noktasında yetersiz kalmıştır. Çocuğun kendisi ile ilgili kararlara katılımını öngören ve çocuğun özel hak ve gereksinimlerini koruyup kollamak amacıyla 10 yıl süren bir çalışmanın sonucu olarak hazırlanan ilk uluslararası sözleşme olan “Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi” 20 Kasım 1989’da kabul edilmiştir. Ayrım Gözetmeme, yaşama ve gelişim hakkı ve çocuğun yüksek yararı sözleşmenin temel ilkelerini oluşturmaktadır. Sözleşmede, çocuğun kendisi ile ilgili kararlarda görüş bildirmesi ve bu görüşün dikkate alınmasını emredici niteliktedir. Türkiye, 1994 yılında, sözleşmeyi imzalamış ve taraf devlet konumuna gelmiştir. Sözleşmeye taraf olan devlet, kendi iç yasalarını, sözleşme hükümleri ile uyumlu hale getirmeyi ve hükümlere uymayı, tersi bir durumda, uluslararası topluluğa hesap vermeyi taahhüt etmektedirler. Çocuk Hakları Sözleşmesi gereğince, sivil toplum ve devlet; çocuklar için politik ve hukuksal reformları hayata geçirmek, çocuk hakları konusunda toplumsal bilinci arttırmak ve çocuk hakları ihlallerinin önlenmesi için çalışmakla yükümlüdür. ÇHS’ye taraf devletlerin, periyodik olarak BM Çocuk Hakları Komitesine, çocuk haklarının takip edilmesi, izlenmesi, kaynak tahsis edilmesi, uygulamadaki güçlükler ve çocukların haklarına ilişkin istatistiksel verilerle bilgi vermesi gerekmektedir (Birleşmiş Milletler, 2005). Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin uygulanması ve izlenmesinin koordinasyonunu sağlamak, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı Çocuk Hakları Daire Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Taraf devletlerden aldığı periyodik raporların yanı sıra, sivil toplum örgütlerinden de gölge raporlar talep edebilmekte veya sivil toplum talep olmaksızın gölge raporlarla, değerlendirme sürecine dahil olabilmektedir. BM Çocuk Hakları Komitesi tarafından, 4 Kasım 2014 yılında genel yorum olarak yayımlanan, “Çocuklar için zararlı geleneksel uygulamalar” raporunda (Birleşmiş Milletler , 2014), çocuklar için (aynı zamanda kadınlar içinde) zararlı pratiklerin, toplumsal cinsiyet rollerine göre belirlenmiş olan toplumda yerleşik sosyal davranış kalıpları olduğunu ve çoğunlukla şiddet de içerdiği iletilmiştir. Rapora göre, zararlı ve geleneksel uygulamalar, çoğu zaman kadınlar ve çocuklar üzerinde bireylerin fiziksel ve mental olarak sağlıklarını negatif olarak etkilemenin de ötesine geçerek, kadın ve çocukların temel insan haklarını ve özgürlüklerini,

kendilerini gerçekleştirmelerini kısıtlama amacı güdülen ve tekrarlayıcı davranışlar olarak tanımlanmıştır ve rapora göre, sosyal yapı ve kültür toplum içinde bu zararlı uygulamaların sürekliliğine destek olmaktadır. (Birleşmiş Milletler , 2014). Başka bir deyişle, genel yoruma bakıldığı zaman, hukuksal zemini, yasal bağlayıcılığı olan ÇHS ile çizilen çocuk haklarında, taraf devletlerde toplumun ve kurumların, sözleşmenin temel ilkelerini içselleştiremekte sorun yaşadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Türkiye'deki uygulamalara bakıldığı zaman, yasaların ÇHS ile tam uyumlu olmadığı görülmekte ve bu yasaların uygulanmasında da sorunlar yaşanmaktadır (Çocuk Hakları İzleme ve Raporlama, 2016):

- i. Çocukların evlendirilmesi, çocuk adalet sisteminde ve ergen üreme sağlığı alanında uygulamada aksaklıklar göze çarpmaktadır.
- ii. ÇHS'nin temel ilkelerine, kapsam bakımından anayasada ve diğer yasalarda yeterince yer verilmemiştir.
- iii. Çocuğun ifade hürriyeti, din ve vicdan hürriyeti gibi alanlarda kısıtlı yasal iyileşme gözlemlenmiş olsa da, zorunlu din dersi gibi pratikler yasal söylemle örtüşmemektedir. Çocukların örgütlenme hürriyeti yasayla tanımlanmış olsa da, uygulamada çocuklar tarafından kullanılmayan bir yasal düzenlemedir.
- iv. Çocuk yoksulluğunun ortadan kaldırılmasıyla ilgili bir yasal düzenleme halen bulunmamaktadır ve Türkiye'de 2016 yılı itibariyle, 3 milyon 600 bin aile yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır.
- v. Yasalara rağmen, çocukların %73'ü 12 ayda en az bir kere şiddete maruz kalmış, çocuk evliliklerin de ise, 15 yaşına gelmeden her 10 kız çocuğundan biri cinsel şiddet mağduru olmaktadır.

2016 yılında yayımlanan Avrupa Birliği (AB) Türkiye İlerleme Raporunda çocuk hakları alanında verilen bilgilere göre (Avrupa Birliği Komisyonu, 2016):

- i. Çocuk haklarını izleme, yasal çerçeveyi hazırlamakta sınırlı bir gelişim göstermiştir. 2013 yılında uygulamaya konulan Ulusal Çocuk Hakları Stratejisi ve Aksiyon Planı zayıf kalmıştır.

- ii. Çocuğa karşı şiddeti önlemede, efektif bir rehabilitasyon izleme sistemi ve kurumlar hayata geçirilmemiştir.
- iii. Çocuğun cinsel istismarı ve kötü muamelesine dair yapılan araştırmalar yetersizdir.
- iv. Çocuk adalet sistemiyle karşılaşan çocukların, hukuksal yardıma erişimi ve rehabilitasyon olanakları endişe konusu olmaktadır. Çocuklara gözaltında kötü muamele, işkence, cinsel istismar raporlanmıştır.

Bu bilgiler ışığında, çocuk haklarının korunmasında ve pratiğe dökülmesinde yasal mevzuatın yeterli olmadığı sonucuna ortaya çıkmaktadır. ÇHS'ye taraf devlet olmak ve yasal düzenlemeleri yapmak, uygulama için yeterli olmamaktadır. Çocuk hakları yasal olarak tanımlanmıştır ancak hakların uygulanması yetişkinlerin sorumluluk alanı olmaktadır. Benzer şekilde, çocuğun tanımı, yaş ve güç hiyerarşisi sebebiyle, toplumsal boyutuyla yetişkinler tarafından yapılmıştır. Toplum içerisinde çocuğun sadece "korunmaya muhtaç yetişkin olmamış bireyler" olarak algılanması, ÇHS'nin ruhuna aykırı düşmektedir, çocukların, korunmalarının yanı sıra, katılım hakları ve kendilerine ait algılayışları olan bireyler olarak algılanması önem arz etmektedir. Çocukların, kendi başlarına haklarını arayabilecekleri alanlar kısıtlıdır bunun yanı sıra, oy hakları bulunmadığı için, kendilerini etkileyecek olan politikalar üzerinde yetkili olamamakta, bu karar mekanizması yetişkinler tarafından yürütülmektedir. Çocuğun katılım hakkının meşruiyeti, toplumdaki çocuk algısıyla ilişkilidir ve çocuğun kendine ait bir algılayışı olduğunu kabul etmeyen sosyal bir yapıda yetişkinler çocuklara ait her alanda, çocuklar adına karar vermektedir. Çocuk hakları, çocuğun, yetişkin olacağı bir zamanla değil, bugünü ile ilgilidir. Çocuk haklarının uygulanması için sadece yasal çerçevelerin çizilmesi yeterli değildir, toplumsal algılayışında bu yasal çerçeveye uyumlu olarak dönüştürülmesi, bu dönüşümün etkisinin izlenmesi, ölçülmesi ve önündeki engellerin tespit edilmesi gerekmektedir. Bu yükümlülük, ÇHS ile birlikte tamamen aileye ait olmaktan çıkmış, devlet, devlete ilişkin kurumlarla birlikte, sivil toplum arasında bölüştürülmüştür. Bu sorumluluk anlayışı çerçevesinde, STK'lar için iletişim ve halkla ilişkiler yönetimi, diyaloga dayalı, açık ve barışçıl bir katılımın sağlanması bakımından özellikle önemlidir.

Sosyal yapı ve kültürel olarak destek bulan çocuklar için zararlı uygulamaların, çocuk haklarının önündeki bir engel olarak kalkmasının yolu, toplumun dönüşmesi, yetişkinlerin ve çocukların çocuk hakları konusunda bilgilenmesi ve farkındalıklarının artmasıyla mümkün olacaktır. Çocuk haklarının toplum tarafından içselleştirilebilmesi için, bu hakların, toplumu oluşturan yetişkinler tarafından ve hak sahibi çocuklar tarafından bilinmesi gerekmektedir. Çocuk haklarının ne olduğunun bilinmesi, çocukların ve toplumun geri kalanının hak ihlallerini toplumun her kesiminin tarafından tespit edilmesini ve izlenmesini olanak vermektedir. Bu bilinç ve anlayış, sosyal hayatta çocuğa zarar veren kabullenilmiş uygulamaların kökten değişmesine sebep olarak; çocuğu, özne olarak değil nesne olarak gören toplumsal yaklaşıma alternatif bir yaklaşım getirmenin önünü açacaktır. Çocuğun katılımı, hem ÇHS'nin temel ilkelerinden hem de hakların eğitiminden sonra toplumu dönüştürecek bir diğer yaklaşımdır. Çocuk katılımının önündeki engellerden biri, çocuğun, kendisi için iyi olanı düşünemeyeceğine dayanan, çocuğu pasifize eden aşırı korumacı tutumdur. Çocuğun katılımına olanak sağlayan uygulamaların hayata geçirilmesi, çocukların haklarının farkında olarak aktif birer yurttaş olmalarının da ilk adımıdır.

4.4 ÇOCUK HAKLARI ALANINDA STRATEJİK HALKLA İLİŞKİLER YÖNETİMİNİN ÖNEMİ

Sivil topluma büyük bir iyimserlikle, faaliyetleri ve bu faaliyetlerinin sonucunda sosyal refaha katkı sağlayacak bir alan olarak bakan ve bu alan içerisinde yer alan aktörlerden olan STK'ların varlığına bu anlamda önem atfeden yaygın liberal görüşün aksine, STK'ların toplum içindeki varlığı her zaman demokratik sonuçlar doğurmamaktadır. Ancak bu, Gramsci'nin tartıştığı şekliyle, STK'ların tamamen hegemonyanın boyunduruğu altında olduğu anlamına da gelmemektedir, STK'lar, sınıfsal çatışmalardan bağımsız, toplum içinde itilen ve ezilenler için evrensel ve ortak değerleri pratik ettiklerinde, rızaya dayalı hegemonya karşıtı hareketin bir parçası olabilmektedirler. Bu nedenle, STK'ların, halkla ilişkiler yönetimi algısı toplumun çeşitli kesimlerinin rızasını alabilmek, ortak değerler geliştirebilmek ve anlamaya dayalı bir ilişki kurabilme odağında olmalıdır. Literatürdeki araştırmalar, STK'ların hibe kuruluşlarına olan bağımlılıklarının amaçlarına ulaşma

kapasitesinin ve söylem güçlerinin olumsuz olarak etkileyebileceğini göstermiştir (Edwards & Hulme, 1996; Fischer, 2011; Khieng & Dahles, 2015) Bu durum, STK'ların sosyal kapitale ulaşmak için, hegemonya karşıtı bir yaklaşımla rızaya dayalı bir halkla ilişkiler yönetimi ortaya koyarak; çift taraflı simetrik bir iletişimle stratejik halkla ilişkiler yönetimi uygulamasını önemli kılmaktadır.

İletişim, STK'ların varoluşunun temel taşı durumundadır. Sivil toplum örgütleri, doğaları gereği, söylemlerini stratejik olarak geniş paydaşlı bir alanda (kamu kurumları, bağışçılar, fon sahipleri, yüksek riskli gruplar ve genel olarak toplumu kapsayan) tartışmaya açmaktadırlar. STK'lar, mesajlarını ilişkide buldukları paydaşlara doğru iletebilmek, toplumsal bir sorunun tartışmaya açılması veya çözüm için farkındalık yaratabilmek, savunucu çalışmaları yapabilmek için iletişim kurmaktadırlar. STK'ların toplum içinde savunuculuk işlevlerini etkin bir biçimde yerine getirebilmeleri, iletişim çabalarının sağlıklı bir temele oturtulması ile mümkündür.

Halkla ilişkiler, en geniş yorumuyla, toplumun her kesimiyle ilişkileri inşa etme sürecidir. Tek taraflı bilgi akışı sağlaması ve manipölasyon olarak kullanıldığı gibi eleştirilere rağmen, halkla ilişkiler yönetimi, aynı zamanda daha açık ve diyaloga dayalı iletişime olanak vermektedir. Halkla ilişkiler yaklaşımı, bütün tarafların karşılıklı diyaloguna ve geri bildirimine olanak verdiği sürece STK çalışmalarının ve toplumsal değişimin kilit süreci konumdadır. STK'ların, sosyal refaha katkı sağlayabilmek için, bireyler, kamu kurumları ve toplumun farklı tabakalarına mensup gruplarıyla şeffaf, katılımcı ve hak temelli yaklaşıma dayanan pozitif bir ilişki kurması gerekmektedir. Hak temelli bir savunuculukla, sosyal ve kültürel değişim yaratabilmek için STK'ların stratejik bir halkla ilişkiler yönetimini benimsemesinin önemi büyüktür. Kurumların iletişim pratiklerine ve stratejilerine yön veren, STK yöneticilerinin, STK'ların savunuculuk kapasitelerinin geliştirilmesinde stratejik halkla ilişkiler yönetiminin öneminin farkında olmaları önem taşımaktadır.

Sivil Toplum Kuruluşlarına Yönelik Algı ve Yaklaşımlar araştırmasının sonuçları göz önüne alındığında, STK'ların stratejik halkla ilişkiler yönetimi ihtiyacı daha net görülmektedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, STK kavramının toplumda olumlu bir karşılığı olduğu görülmesine rağmen, STK faaliyetlerinin ağırlıkla yardımseverlik veya hayırseverlik

faaliyetleri olarak algılanmakta (Yaşama Dair Vakıf , 2016). Ancak, aynı araştırma, bu STK'ların temelde varoluşlarına karşın takınılan olumlu tutumla zıt olarak, toplum ve kamu yöneticileri nezdinde, STK'ların beğenilmeme sebepleri olarak “politik olmak- ideolojik olmak” ekseninde döndüğü ve hem toplumda hem kamu yöneticileri nezdinde STK'lara yönelik bir güven problem olduğu ortaya çıkmıştır (Yaşama Dair Vakıf , 2016). Bu sonuçların da gösterdiği gibi, STK'ların etkileşim halinde bulunduğu kamusal çevrede, “savunuculuk” “hak temellilik” gibi kavramlar ilk akla gelen kavramlar olmadığı gibi, bu faaliyetler tam olarak kabul görmemiş, STK'lar ideolojik olma veya kuruluş amaçları dışına çıkmakla hem toplum hem kamu yönetimi hem de diğer STK'la tarafından eleştirilmişlerdir. Bütün bunlar düşünüldüğünde, savunuculuk yapan STK'ların, sosyal refah lehine toplumu dönüştürebilmek için hedeflerine ulaşmada, kurum içi ve dışında saygınlığına katkıda bulunacak, şeffaf, dayanışmayı değer olarak benimseyen, hak temelli bütünsel bir iletişim yaklaşımıyla hareket etmesini önemi bir kere daha ortaya çıkmaktadır.

Hak Temellilik; devredilemez olan insan hakları, her toplumsal ve siyasal kararın temelinde konulmalı, devlet ve insanlar tarafından korunmaları gerekmektedir. Devletin rolü, bu hakların güvence altına alınıp çiğnenmesini engellemek, çiğnenmesi durumunda gerekli aksiyonları almak ve bu hakları tanımaktır. Alanda çalışan STK'ların çekirdek amaçlarından biri, çocuk haklarının, fiilen korunmasının ve ulusal politikaların temel amacı haline getirilmesini sağlamak çekirdek amaçlarından biridir. Aksi halde, sadece ihtiyaçların karşılanmasıyla, günü kurtarmaya yönelik yardım temelli yaklaşımlar, devletin sorumluluklarını STK'ların yüklenmesi anlamına gelmekte ve çocukların, çocuk olmaktan gelen haklarının toplum tarafından içselleştirilmemesine sebep olmaktadır. Çocuk alanında sadece yardım temelli çalışmaların, çocukların sorunlarına kalıcı bir çözüm getirmesi beklenemez.

Savunuculuk (Bilgi yönetimi); Bilginin erişilebilir ve doğru olması insan haklarının uygulanabilmesi için kritik önem taşımaktadır (Mercy, Thomson, & Yonekura, 2017). Çocuk haklarının korunması için, araştırmalara dayanan çocuk hakları eğitimlerini yaygınlaştırmak, eğer böyle bir eğitim yoksa hem çocuklar hem yetişkinler için bu eğitimlerin başlatılması gerekmektedir, alanda bulunan bilgi ve belge açığının kapatılması, bilimsel yöntemleri temel

alan araştırmalarla alanın izlenmesi gerekmektedir. Bilimsel yöntemler ışığında elde edilen bilgiler, sosyal alanın gerçekliğini ortaya koymakta ve bu gerçekliğin, çocuk hakları ile ne kadar uyumlu olduğunun görölmesini sağlamaktadır. Öte yandan, bilginin, insanların kafasını karıştırmayacak şekilde, hedef kitleleri belirlenmiş ve bu hedef kitlelerin algılayışına göre stratejik olarak planlanmış düzenli ve etkin bir şekilde dağıtılması gerekmektedir. Toplumda sosyal refaha katkı yapacak bir değişim, toplumun her kesiminin nesnel olarak edinilmiş ve değerlendirilmiş bilgiye kolay ve doğrudan erişimiyle mümkün olacaktır.

Katılım; Sosyal değişim için ortaya çıkan kilit temel değer olmaktadır. Çift yönlü simetrik iletişim pratiklerinin gerçekleştirilmesiyle ortaya çıkması mümkün olmaktadır. Toplum, STK ile güvene dayalı bir iletişim kurabilmektedir. Çift yönlü simetrik iletişim modeli, toplumsal geri bildirimleri, diğer paydaş STK'ların konuyla ilgili yaklaşımlarını da diyalog temelinde hesaba katılmasını gerektirmekte ve sosyal değişim için gerekli olan aktivizmi güçlendirmeye olanak vermektedir. Bu yaklaşım, kamuyla katılım ortak paydasında buluşmayı sağlamakta ve STK'larında, katılımcılık ruhuna uygun olarak, alanı domine etmesinin de önüne geçmektedir. Bu nedenle STK'lar, yararlanıcıları ve paydaşlarının katılımına olanak verecek şekilde iletişim stratejisi kurmaları büyük önem taşımaktadır.

4.5 VAKIF VE DERNEKLER HAKKINDA ÇEVİRİMİÇİ EDİNİLEN BİLGİLER

4.5.1 Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı

1992 yılında, çocuk suçluluğu alanında çalışan başka bir sivil toplum kuruluğu olmadığı fikrinden hareketle İstanbul'da kurulmuştur.

Stratejik Hedefleri; Türkiye'deki çocuk adalet sisteminin uluslararası standartlara ulaştırmak, çocuğu suça iten riskleri ortadan kaldırmak, toplumda suça itilmiş çocuklara karşı olan olumsuz bakış açısını ortadan kaldırmak ve çocuk adalet sistemiyle karşılaşmış, özgürlüğünden yoksun bırakılmış çocuklar için hizmet üreten kurumların uzmanlaşmasını,

iyileştirme hizmetlerinin ulaşılabilir olmasını ve etkili iyileştirme çalışmaları yapılmasını sağlamaktır.

Katılım; Projelerde kullanılan insan kaynağı gönüllü hizmetlerden sağlanmaktadır. Gönüllülere, dahil olacakları projeler çerçevesinde eğitim verilmek vakfın çalışma alanlarından biri olarak kaydedilmiştir. Gönüllü eğitimi çalışma alanı, vakfın, hem çocuklarla birebir çalışan hem de yalnızca ofiste ve savunuculuk faaliyetlerinde destek olan gönüllerin oryantasyon ve gönüllülük eğitimlerini kapsamaktadır. Bu eğitimin detaylarına çevrimiçi olarak ulaşılamayıp, gönüllülerin hak temellilik ve savunuculuk kapasiteleri hakkında bilgi verilip verilmediği çevrimiçi olarak ulaşılamamaktadır. Gönüllülerin, sorun olarak belirlenen alana, çocuklarla çalışmak dışında bir katkı sağlayıp sağlamadığı, bununla ilgili bir teşvik olup olmadığı bilinmemektedir. Çevrimiçi edinilen proje bilgilerine göre, çocukların doğrudan katılımının sağladığı bir projeye rastlanmamıştır veya çocuk katılımının vakıf içerisinde ne şekilde olduğuna dair çevrimiçi bilgiye de rastlanmamıştır.

Projelerin kaynakları incelendiğinde, vakfın, diğer STK'lar, yerel yönetimlerle ciddi bir iletişim içerisinde olduğu görülmüştür. Bireysel kaynaklar daha çok insan kaynağı / gönüllü kaynağı olarak ele alınmaktadır. Vakfın, çevrimiçi edilen bilgilerine göre, vakfın ilişkide bulunduğu paydaşları, Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, çeşitli STK'lar, özel sektör, hibe kuruluşları, gönüllüler, vakfın projelerinde katılımcı olarak bulunan çocuklar ve aileleri, vakıf çalışanları şeklinde geniş bir yelpazede ele alınabilmektedir.

Bilgi Yönetimi; Vakfın geçmiş senelerde yapmış olduğu projelerin özet bilgilerine, vakıf senedine, 2015 ve 2016 bilançosuyla, 2016 iç denetim raporuna vakfın internet sitesi üzerinden ulaşabilmektedir. Ayrıca, Türkiye'de, bağışçıları, bağışçı haklarını tanıyan şeffaf ve hesap verebilir dernek ve vakıflar ile bir araya getirmek amacı ile kurulmuş bir platform olan Açık Açık platformuna üyeliği bulunmakta ve burdan da, bağışçı hakları beyannamesine, 2017 yılına kadar olan finansal bilgilerine, yönetim kurulu üye listesine ve çalışan listesine ulaşabilmekte, bağımsız denetim raporu ve sosyal etki raporuna ulaşamamaktadır.

Projelerin amaçlarının ağırlıkla, toplumda farkındalık yaratmaya, çocuk adalet sisteminin iyileştirilmesi için politika oluşturmaya / etkilemeye, toplumu çocuğun üstün yararını göz önüne alarak dönüştürmeye yönelik olduğu görülmüştür. Bunun sadece, çocukla çalışmakla olmayacağından yola çıkılarak, yetişkinlere yönelik projeler de hayata geçirilmiştir. Projelerde, hak temelli yaklaşım bilincine uygun olarak, çocuk haklarına atıflarda bulunulduğu görülmektedir. Dezavantajlı Kesim Yaşam Okulu Projesi hedeflerinde, “*çocuk ve gençlerin sosyal becerilerini arttırmaya destek sağlamak üzere, demokratik yurttaşlık bilincinin gelişmesi ve yarına güvenle bakmalarını sağlayacak haklarının kullandırılması*”na, Öykülerle Çocuk Hakları ve Bilgilendirme Projesi’nde, “*çocuk haklarının öyküler üzerinden, interaktif yöntemlerle çocuklara öğretilmesi, çocukların aile bireyelerine yönelik bilgilendirme kampanyası ile ailelerin sürece dahil edilmesi*” hedeflenerek, çocukların ve ailelerin hukuksal, sosyal ve psikolojik anlamda bilgilendirilmesi amaçlandığı belirtilmiştir.

Vakfın internet sitesinden, yapılmış on üç projenin özet bilgisine ulaşılabilme ve proje sonuçlarının yayımlandığı altı kitapçıya ulaşılabilir. Ancak, verilen özet bilgilerin belli bir standartı olmadığı görülmüştür, bazı özet bilgilerde, projenin hedef ve amaçları yazarken, bazılarında yazmamakta, bazılarında projenin çıktılarında bahsedilirken, diğerlerinde bahsedilmemektedir. İnternet sitesinden başka bir platforma projelerin çıktılarına ulaşabilmek mümkün olmamıştır.

Vakfın, etkinliklerini duyurduğu facebook, Instagram ve twitter sayfaları da bulunmaktadır. Bu sayfalara, vakfın internet sitesi üzerinden bağlantı verilmemiştir. Duyurusu yapılan etkinliklerde, vakfın çalışma alanı hakkında, düzenli olarak seminer organizasyonu yapmakta olduğu görülmektedir ancak bunların detaylarına internet sitesi üzerinden ulaşmak mümkün olmamıştır. Seminer ve faaliyet duyuruları sıklıkla facebook ve Instagram hesapları üzerinden yapılmaktadır. Vakfın twitter hesabı, aktif şekilde kullanılmamakta, zaman zaman çalışma alanlarıyla ilgili olarak bilgilerin paylaşıldığı görülmektedir. Vakfın, eğer var ise, dahil olduğu ortaklık ağlarına da internet sitesi de dahil olmak üzere, herhangi bir sosyal medya hesabı üzerinden ulaşmak mümkün olmamıştır.

4.5.2 Tarlabası Toplum Merkezi (TTM)

Tarlabası Toplum Merkezi, www.tarlabasi.org sitesinden ulaşılabilecek bilgilere göre, Tarlabası'nda bölge sakinlerinin kent yaşamına eşit katılımını desteklemek için 2006 yılında kurulmuş, hak temelli çalışan bir sivil toplum örgütüdür. Merkez, Tarlabası toplumunu desteklemek olarak belirleyen Tarlabası Toplumunu Destekleme Derneği tarafından hayata geçirilmiştir. Dernek, Tarlabası Toplumunu Destekleme Derneği, Merkez'i yaşatabilmek ve faaliyetlerinin devamını sağlayabilmek amacı ile kamuoyunda, medyada faaliyetlerin tanıtımı ve mali destek sağlanması yolunda çalışmalar sürdürmektedir.

Stratejik Hedefler; Stratejik hedefleri; sosyal hayattan dışlanan, her türlü yoksulluk ve yoksunlukla mücadele eden bölge sakinlerinin güçlendirilmesi, Tarlabası'na yönelik n yarguların azalmasını sağlamak, haklarla ilgili ve hak ihlallerine karşı farkındalık kazandırmaktır.

Katılım; Derneğin resmi internet sitesinde, dernek gönüllülerinin, karar alma aşamalarına etkin katılımı, sorumluluk alarak i işleyişle ilgili önerilerde bulunmaları ve savunuculuk faaliyetleri yürütmeleri de beklendiği belirtilmiştir. Bu durum, gönüllülerin toplumsal katılıma teşviki ve aktif yurttaşlık kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik olarak yorumlanabilir. Çevrimiçi bilgilerden, merkezin, ocuk katılımına önem verdiği anlaşılmaktadır. Çocuklara dair faaliyetlerinde, sanat çalışmaları altında 2008'den bu yana yürütülmekte olan "Parlayan ocuklar Kulübü" derneğin savunuculuk faaliyeti olarak geçmektedir. Projenin amacı, kulüp yesi çocukların, ocuk hakları teması çerçevesinde kendi haklarını, gündemlerini, ihtiyaçlarını konuşup tartışmalarıdır. Bir savunuculuk projesi olarak kulüp, çocukların kendilerini özgürce ifade etmeleri için bir ortam yaratarak, üç ayda bir belirlenen temalar çerçevesinde Parlayan ocuklar dergisini çıkarmaktadır. Proje, çeşitli yerel vakıflar ve uluslararası STK'lar tarafından desteklenmektedir. "Parlayan ocuklar" projesi, ocuk katılımının doğrudan teşvik edildiğini göstermektedir. Merkezin alışma ilkeleri ve gönüllü yükümlülüklerinde açıkça belirtildiği üzere, çocuğun üstü yararı her türlü merkez çalışmasında ve gönüllülerle çalışmada üstün tutulmuştur. Gönüllülerin, savunu ve

hak temellik alanlarında katılımın beklenmesi, toplumsal katılımı harekete geçirmeye teşvik edici niteliktedir.

Bilgi Yönetimi; İnternet sitesi üzerinden, dernek tüzüğüne, derneğin dahil olduğu ortaklık ağlarının bir listesine ve bağışçı haklarına ulaşılmaktadır. Derneğin, Açık Açık Platformuna bir üyeliği bulunmamaktadır, mali tablolarına ve denetim raporlarına çevrimiçi olarak ulaşamamaktadır. Derneğin çalışma ilkeleri ve gönüllü yükümlülüklerine yine derneğin internet sitesi üzerinden erişmek mümkün olmaktadır. Dernek, savunuculuk faaliyeti olarak, saha taraması ve raporlandırma, medya ve görünürlük, ağ ve platformlar ve insan hakları seminerleri çalışmaları yapmaktadır. Savunuculuk faaliyetleri, tamamen çocuğa yönelik olmayıp, Tarlabası sakinlerinin ihtiyaçlarının saptanması ve onların medyadaki görünürlüklerini de kapsamaktadır. Süreli olan savunuculuk faaliyetlerinin çıktılarını internet sitesi üzerindeki yönlendirmelerden ulaşmak mümkün olmamıştır.

Parlayan Çocuklar Klübü dergi projesinde ortaya çıkarılmış bütün sayılarına, internet sitesi üzerinden ulaşmak mümkün olmaktadır.

2015- 2016 yılları arasında yürütülmüş olan Çocukların Şiddet Algısı Projesi, çocukların şiddet algısı ölçmek ayrıca, çocukları şiddet içeren etkileşimlere karşı güçlendirmeyi ve toplumda bu konuda duyarlılık yaratmayı hedeflemiştir. Projenin çıktılarını internet sitesi üzerinden ulaşmak mümkündür. Vakıf, faaliyetleri hakkındaki bilgileri facebook ve Instagram üzerinden de paylaşmaktadır.

4.5.3 Genç Hayat Vakfı

Vakfin resmi internet sitesi olan www.genchayat.org 'dan edinilen bilgilere göre, vakıf 2008 yılında 11-18 yaş grubunun hayata hazırlanma süreçlerine destek olmak amacıyla İstanbul'da kurulmuştur. Çocuk işçiliğinin önlenmesi konusunda, farkındalık yaratmak için çocuklarla, ailelerle, öğretmenlerle ve yerel yönetimlerle birlikte çalışmaktadır.

Stratejik Hedefler; Vakfın çocuklar için eğitim, gençler için istihdam ve birlikte yaşam için farkındalık olmak üzere üç tane stratejik hedefi bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, çalışmayan

gençlere, birlikte toplum inşasına, kadının güçlendirilmesine yönelik olarak da eğitim, araştırma ve projeler düzenlemektedir. Vakıf, doğrudan “hak temellilik ve savunuculuk” söyleminde bulunmamışsa da, yaptıkları projelerin detaylarına inildiğinde, kültürel savunuculuk noktasında projeler geliştirdikleri görülmektedir.

Katılım; Çocuk katılımına, gönüllü katılımına dair bilgilere çevrimiçi kaynaklardan rastlamak mümkün olmamıştır. Vakfın, projeleri gönüllü kaynağı ile hayata geçirdiği kesin olmakla birlikte, gönüllü haklarına, gönüllülerin bilgilendirilmesine yönelik herhangi bir kaynağa çevrimiçi olarak erişilememiştir.

Bilgi Yönetimi; Vakfın, mali tablolarına da internet sitesi üzerinden ulaşmak mümkün olmamıştır. Ancak, Vakfın, Açık Açık platformuna üyeliği bulunmakta, burdan 2017 yılına kadar olan mali ve 2015 yılı bağımsız denetçi raporlarına ulaşılmaktadır. Vakfın internet sitesi üzerinden yapmış oldukları projenin, proje adı, proje tarihi ve süresi, proje sahası, projenin kısa açıklaması, proje hedefleri, hedef grup, proje faaliyetleri, proje faaliyetleri gibi detaylarına ulaşmak mümkündür. Vakfın yirmi beş tane tamamlanmış projesi bulunmaktadır. Vakıf, resmi internet sitesinde yapmış olduğu dört araştırmayı paylaşmıştır, bir araştırmanın araştırma tarihi, destekçisi, sahası, hedef grubu, gerekçesi, hedefleri, araştırma raporu ve özet infografik broşürüne, diğer üç araştırmanın, araştırma özeti, araştırma metni ve araştırma ekibine internet sitesi üzerinden ulaşmak mümkündür. Vakıf çalışma alanları içerisinde, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapmaktadır.

4.5.4 Sulukule Gönüllüleri Derneği

Derneğin, resmi internet sitesinden (<http://www.sulukulegonulluleri.org>) erişilen bilgiye göre, Sulukule Gönüllüleri Derneği, Sulukule Platformu'nun bir parçası olarak, yıkım alanında gönüllü çalışan kişiler tarafından, 2010 yılında kurulmuştur.

Stratejik Hedefler; Derneğin, yaratıcılığı destekleyen katılımcı yöntemlerle çocuk dostu alanlar oluşturmak, okul alanında hak temelli atölyeler ile çocukları sosyal ve psikolojik yönden güçlendirmek, okulun terkedilmesini önlemek için bütüncül yaklaşım içeren

modeller geliştirmek, bu modelleri yaygınlaştırmak olarak üç adet stratejik hedefi bulunmaktadır.

Katılım; Derneğin, değerlerinde katılım hakkında doğrudan referans verilmiş ve faaliyetlerinde gönüllü ve çocuk katılımını sağladıkları belirtilmiştir.

Bilgi Yönetimi; Derneğin, 2017 yılına kadar olan gelir ve gider tablolarının yazılmış olduğu beyannamelere ve 2018 yılına kadar yapılmış olan faaliyet raporlarına ve dernek tüzüğüne çevrimiçi kaynaklardan erişmek mümkündür. Saha ekibi, koordinasyon ekibi, yönetim kurulu ve eğitmenlere ait bilgilere internet sitesi üzerinden ulaşmak mümkündür. Derneğin, Açık Açık Derneği'ne üyeliği bulunmakta olup, Açık Açık üzerinden, bağışçı hakları beyannamesine, 2017 yılına kadar olan finansal bilgilerine, yönetim kurulu üye listesine, çalışan listesine ve sosyal etki raporuna ulaşılmakta olup bağımsız denetçi raporuna ulaşılamamaktadır. Derneğin yapmış olduğu basılı çalışmalara internet sitesi üzerinden erişmek mümkündür, alternatif bir kanal olarak, yapılmış olan radyo söyleşisi de youtube üzerinden eklenmiş ve derneğin internet sitesinden ulaşılabilir olmuştur. Bunların dışında, derneğin katılmış olduğu söyleşilerin, üniversite oturumlarının ve varsa gönüllü arayışları derneğin sosyal medya hesaplarından facebook ve instagram sayfaları yoluyla yürütölmektedir, Twitter sayfasında kendi faaliyetleri kadar sıklıkla alana çalışan diğer STK'ların faaliyetleri ve hibe duyuruları da paylaşılmaktadır. Derneğin, farklı sosyal ağlar aracılığı ile yürötmüş olduğu kampanyalar varsa bunlara resmi internet sitesi üzerinden ulaşmak mümkün olmamıştır.

4.5.5 İstanbul Koruyucu Aile Derneği

Çocukların bir aile ortamında büyümelerinin onların en doğal yaşam hakkı olduğuna inanan biz koruyucu ailelerin tarafından kurulmuştur. Derneğin resmi internet sayfasından (www.istanbulkoruyucuaille.org) dernek hakkında çok fazla bilgiye erişmek mümkün değildir.

Stratejik Hedefler; İnternet sitesinde yer alan dernek tüzüğünde, stratejik hedefleri, çocuğun üstün yararını gözeterek, koruyucu ailelik sistemini yaygınlaştırmek ve koruma altındaki

çocukların, çocukların aile ortamı içinde bedensel, eğitsel, psiko-sosyal yönden sağlıklı bir kişilik ve iyi alışkanlıklar kazanarak hayata hazırlanmaları için çocuklara, koruyucu ailelere ve gönüllülere yönelik çalışmalar yaparak, çocuk ve koruyucu aileleri desteklemek, ortak faaliyetler yürütmek, bu doğrultuda çalışma yapan diğer kişi ve kuruluşları desteklemek olarak belirtilmiştir.

Katılım; Çocuklarla ilgili olarak, Çocukların topluma entegre olmasını kolaylaştırmak ve sosyal gelişimlerine yardımcı olabilmek için çeşitli aktiviteler düzenlenediği belirtilmekle birlikte bu faaliyetlerin içeriği, çocuğun bu faaliyetlerdeki katılımı hakkında bilgilere erişilememektedir. Gönüllü çalışmalar, gönüllülük ve savunuculuğa dair projelere ve detaylara erişilememektedir.

Bilgi Yönetimi; Derneğin mali tablolarına, yönetici bilgilerine, vizyon ve misyonu gibi bilgilere çevrimiçi kaynaklardan ulaşmak mümkün olmamıştır. Çevrimiçi olarak, basında yer alan haberlere ve koruyucu ailelik hakkındaki kısa referans bilgilere ulaşılabilir. Derneğin resmi internet sitesinden erişilen bilgiye göre, varolan koruyucu ailelerimizin bir araya getirilmesini koordine edip bilgi ve paylaşım grupları oluşturmaktadır Koruyucu aile yanındaki çocukların eğitim ve sosyal alanlarda yaşadıkları ortak sorunların çözümüne yönelik üniversiteler, STK'lar, okullar ve diğer ilgili kurumlar ile işbirliği yapılmaktadır. Ancak bu gruplardan elde edilen bilgilere veya diğer STK'lar ve kurumlarla yapılan işbirliklerinden ortaya çıkan bilgilere çevrimiçi olarak erişilememektedir.

4.6 ÇEVİRİMİÇİ KAYNAKLARDAN EDİNİLEN BULGULAR

Araştırma için görüşülecek STK'ların, çevrimiçi sitelerde varlık göstermeye özen göstermişler, bilgi, belge ve faaliyetlerini toplama ulaştırmak için çevrimiçi kaynakları kullanmışlardır. Özellikle resmi internet sitelerinde, kuruluş amaç ve hedeflerini yazarak kendileri hakkında farkındalık oluşturmaya çalışmışlar, projelerini de ekleyerek proje sonuçlarını, ilgilendikleri sorun hakkında toplumda farkındalık oluşturmak amacıyla herkesin erişimine açmışlardır. Ancak verdikleri mesaj, paydaşlar özeline göre segmente edilememiştir, internet sitelerinin ve sosyal medyanın kullanımı daha çok tanıtım amaçlı

olduğu görülmüştür. Paydaşların, STK ile iletişime geçirecek veya konuyla ilgili olarak aksiyon almak için gerekli olan motivasyon sağlayıcı paydaş bazlı bir iletişim yürütmediği görülmüştür. STK'ların neden bu alanda çalıştıkları, alana dair çözülmesi gereken sorunların iletişimine dair bir iletişim çabasına rastlanmamıştır. STK'ların hedef kitlesi olan, risk altındaki çocuklara yönelik bir iletişime çevrimiçi olarak erişilmemiştir. Her STK, risk altındaki çocuk kitlesini farklı olarak ele almıştır; TCYÖV'e göre, risk altındaki çocuk, adalet sistemi ile karşılaşmış veya çevresel ve sosyal faktörlerden dolayı karşılaşma riski altında olan çocuk, Sulukule Gönüllüleri Derneğine göre, Karagümrük bölgesinde yaşayan ve ayrımcılığa maruz kalmış, dezavantajlı gruplara mensup olan çocuklar, Tarlabası Toplum Merkezi, Sulukule Gönüllüleri Derneği ile benzer olarak Tarlabası'nda yaşayan ve ayrımcılığa maruz kalan çocuklar olarak ele alırken, İstanbul Koruyucu Aile Derneği, koruma altında yaşayan çocukları risk altında olarak ele almış ve son olarak Genç Hayat Vakfı, 11-17 yaş arasındaki çocuk ve gençleri, mevsimlik tarım işçisi olarak çalışan çocuk ve gençleri hedef kitlesi olarak ele almıştır. Üç STK'nın, doğrudan katılım hakkı ve hak temelli savunuculuğa referans verirken, iki STK'nın bu kavramlara referans vermediği görülmüştür, buna rağmen, yapmış oldukları projelerin çıkış noktası hak temelli savunuculuk olduğu göze çarpmaktadır. Sadece iki STK'nın mali tablolarına çevrimiçi kaynaklarına erişmek mümkün olmamış, diğer üç STK'nın tablolarına çevrimiçi olarak erişilebilmiştir. Üç STK'nın faaliyet raporuna erişilememiş ancak iki STK'nın faaliyet raporlarına erişilebilmiştir. Bu bilgileri paylaşan sadece bir STK'nın gelir- gider tablosu ve faaliyet raporu günceldir. STK'ların, stratejik paydaşlarını, yararlanıcılar, gönüllüler, fon sağlayıcılar, kamu kuruluşları ortaklık ağı içerisinde dahil oldukları diğer STK'lar olarak söylemek mümkündür. STK'ların projelerinin çok büyük bir kısmı hibeler yoluyla hayata geçirilmektedir, her ne kadar her STK'nın internet sitesinde bağış için bir yönlendirme bulunsa da, bireysel bağışçıya yönelik iletişim yok denecek kadar azdır.

Sonuç olarak, çevrimiçi paylaştıkları bilgi ve belgelerden, STK'ların şeffaflılığa ve açıklılığa dayalı bir iletişim çabası içerisinde olduğu, en azından buna açık oldukları ancak bu çabanın paydaş odaklı veya sistematik olarak çift taraflı iletişim yürütme bir çabası olmadığı görülmüştür. Çevrimiçi mecralar daha çok kendilerini ve projelerini anlatmak, katıldıkları

seminer ve söyleşilerin duyurularını yapmak için kullanılmaktadır. STK'ların, çevrimiçi çeşitli mecrada paylaşılan bilgilerin farklılığından, aynı mecrada paylaşılan bilgilerin standart bir içerik formatı olmamasından bu halkla ilişkiler yaklaşımının, stratejik olmadığını söylemek mümkün olmaktadır. STK'ların, resmi internet siteleri, facebook, Instagram ve twitter sayfaları, farklı bilgilendirme yapmak için kullanılmaktadır. İnternet sitesi üzerinden, proje bilgileri, STK hakkında daha genel bilgiler paylaşılırken, Instagram, facebook ve twitter gibi diğer sosyal medya araçlarında anlık faaliyetler hakkında ve kampanya bilgileri, söyleşi ve seminer bilgileri paylaşılmaktadır. Bütün bunlar, STK'ların bir iletişim çabası içerisinde olduğunu ancak, bunun stratejik bir temelde olmadığı, çevrimiçi kaynakların, stratejik bir hedefle değil, bilgi vermek amaçlı, belirsiz süre aralıklarıyla düzenlendiği göstermektedir. STK'lar sosyal medyayı daha çok faaliyetlerinin duyurusu ve tanıtımı için kullanmakta olup, çift yönlü iletişim, savunuculuk için harekete geçirici çabalara, üyelerin içerik üretimi ve ziyaretçi gönderilerine yok denecek kadar az yer vermektedirler. STK'ların, sosyal medyayı ağırlıklı olarak, asimetrik bir ilişki içine kullandıkları görülmektedir.

4.7 SİVİL TOPLUM YÖNETİCİLERİYLE GÖRÜŞMELERDEN EDİNİLEN BULGULAR

4.7.1 Yöneticilerin Sivil Toplum Algısı

Hak Temelli Yaklaşım ve Savunuculukla Katılım

Görüşülen dört STK yöneticisi, hak temellilik ve savunuculuk arasında sıkı bir bağ olduğunu kabul etmekte ve hukukun buna izin verdiği konusunda mutabık kalmaktadır: “*Hukuksal bir dayanağımız var, Türkiye uluslararası sözleşmelerde taraf bir ülke. En önemlisi de ÇHS’yi imzalamış bir ülke. Bütün bu hukuksal arka dayanak der ki; ‘Ey devlet, senin görevin, çocuğun topluma kazandırılması ve üstün yararını sağlamak.’*”

STK'ların toplum içindeki görevinin, devletin yerini almak olmadığı, ancak hak temelli çalışılmamasının, insanların haklarını almak için araçları geliştirememesine yol açtığı,

çatışmayı bitiremediği için de ancak daha ılıman bir ortam yarattığı, günün sonunda da hak ihlallerinin devamını sağladığı düşüncesi görüşmeciler tarafından paylaşılmıştır: *“Bireylerin bir şeye ihtiyacı olduğunda, günü kurtarmak amaçlı çözümler, sorunların temelden çözülememesine sebep oluyor. Günün sonunda, hak ihlaline uğrayan topluluk “benim buna neden ihtiyacım var, bu ihtiyacı karşılaması gerekli olan kurum hangisi ve bu ihtiyacım neden var?” sorularını sorgulayamadıkları bir temel sunuyor. Aslında bunları sorgulayabilecekleri bir düzlem tehlikeli bir düzlemdir de.”*

Bir STK yöneticisi, *“sivil toplumu devletten çok bağımsız görmediğini, devlet, özel sektör ve STK birarada olduğu zaman, bu üç sektörün birlikte olduğu zaman, toplumsal değişimini sağlayabileceğini, STK’ların politika önerisi yazma ve çıkan yasaları çocuğun üstün yararı lehine izleme ve katkıda bulunma, öneriler sunmanın STK’ların sorumluluğu olduğunu”* iletmiştir.

“STK’ların toplumdaki görev ve sorumluluk alanlarının ne olduğu” hakkındaki soruya bir STK yöneticisinin vermiş olduğu cevap STK’ların devletin sorumluluklarını üzerine almakta bir sakınca görmediğini anlatır niteliktedir: *“Devlet, her alana yetişemeyebilir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı kurumlarda kalan çocuklar için bir etkinlik yapılıyorsa, bu STK’ların bir sorumluluğu olmak durumundadır, orda yapılacak o kadar başka işler var ki (çocuğun karınının doyması gibi), devlet bu etkinlikleri gözardı edebilir. STK daha çok, klasik yapıya çıkabilecek öngörüye sahip olmalıdır, devlet o noktada çocuğun çocukça yaşamasını gözardı edebilir, keşke etmese ama... STK daha çok devletin bu noktadaki eksiğini kapatabiliyor.”*

STK’ların olumlu ve olumsuz yönleri de görüşmede katılımcılar tarafından vurgulanmış, hak temellilik daha pozitif bir tutuma işaret ederken, STK’ların faaliyetleriyle, toplumda çatışma yaratan hegemonik yapıyla olan ilişkileri yönünden de ele alınması gerektiği iletilmiştir: *“Hak temelli yaklaşımla STK’ların kafamda iyi bir imgesi var, ama, bir yandan da, sivil toplumun tam olarak neye hizmet ettiğimizin eleştirisini de her zaman aklımda tutuyorum. STK’lar olarak, çeşitli çatışma ortamlarında çatışmanın azalması için bir şeyler yapıyoruz aslında. Fakat bunu olumlarken, aslında, devletin ve devletin sınırları içinde yaşayan vatandaşların hakları olan ve erişemedikleri, haklarına erişmenin devlet tarafından*

engellendiği durumda, belki de seslerini azaltmak için faaliyet gösteriyor diye okumak da mümkün. Özellikle bunun, daha büyük STK'lar özelinde ve hizmet temelli STK'lara bu anlamda daha mesafeliyim, yerel STK'ları benim için daha değerlidir.”

STK yöneticileri, toplumdaki sorumluluk alanları ve savunuculuk konusunda net bir fikre sahiptirler: *“Hedef kitlemize koyduğumuz çocuklara ulaşım hedefler doğrultusunda çocuklar yararına çalışabilmek amacındayız. Şiddet, dünyada da, toplumda da yükselen bir değer. Şiddetin yükselen bir değer olduğu toplumda, çocuk gerçekten risk altında. Bunun için bir farkındalık yaratmaya çalışıyoruz; toplumdaki çocuk algısını da değiştirmek amacındayız. Çeşitli nedenlerle risk altında olan çocukları toplum dışlıyor.”*

Paneller, seminerler ve sempozyumlar, proje finallerinin ilgili bakanlıklara gönderilmesi, çocukların çıkardığı dergiler ve bunların ilgili yerlere gönderilmesi savunuculuk taktikleri olarak kullanılmaktadır ancak özellikle medya görünürlüğü devlet öncelikli refleksiyle karşılaşmaktadır: *“Savunuculuk konusunda kapasitemiz kısıtlanıyor. Özellikle, son birkaç yılda, savunuculuk yaptığımız konulardaki medya görünürlüğümüz, sınırlandı.”*

STK'ların savunuculuk alanında olan sorunları, kendi kendilerine problem çözmeyeceklerinin altı çizilmektedir: *“Bizim alanımızda savunu şudur; biz elbette risk altındaki sorunların hepsini çözemeyiz. Bu nedenle savunu yapmamız gerekiyor, çocuklarla ilgili yasalar var. Uyguladığımız proje çıktılarında, ilgili kamu mercilerine rapor yazarak, kanunların yürütülmesiyle ilgilenen bakanlıklara bu raporu gönderiyoruz. Bunu yaparak “altına imza atmış olduğunuz anlaşmalara göre, çocuğun üstün yararı için, ileri ülkeler, çağdaş ülkeler çocuk için bu pratikleri yapıyor senin de yapman gereken budur”” mesajı vermiş oluyoruz. Ancak savunuculuk kapasitesinin geliştirilmesi, ülkenin sosyo-ekonomik politikası ve siyasi bakış açısının değişmesi gerekiyor, yasalarda yazılı olanının uygulanmaması söz konusu ve bu siyasi ve sosyal bir sorun. Özellikle son birkaç yılda, STK'ların savunuculuk kapasiteleri kısıtlanıyor ve çocukları öncelikle durmamız gereken çizgiler devlet kurumları tarafından belirleniyor.”*

Savunuculuk alanında kullanılan taktikler, STK'ların kapasitesiyle alakalı olduğu kadar, çocukların yararını da göz önüne alınarak belirlenmektedir: *“Savunuculuk faaliyetini biraz*

farklı bir şekilde yapıyoruz biz. Öyle büyük kampanyalar, sosyal medya çağruları gibi şeyler yapmıyoruz. Bunun birkaç sebebi var; ilki çok dikkat çekmemeye çalışıyoruz. Bu çalışılan alan çok kaygan bir yerde duruyor. Politik süreçlerin, lokasyon özelinde burayı çok negatif olarak etkileme potansiyeli var. Biz savunuculuk taktiği olarak, daha az agresif yöntemler kullanıyoruz. Biz daha çok “çocuklar bunları söylüyor, haberiniz var mı?” diye yetişkinlere ulaşmaya çalışıyoruz. Seminer ve söyleşilere katılıyoruz.”

STK yöneticilerinin, savunuculuklarını hak temelli yaklaşımla temellendirmesi, savunuculuk kapasiteleri için hukuksal olarak meşru bir zemin yaratmaktadır. Savunuculuk yapan STK'ların, hak temelli yaklaşımın temeli konusunda bilinçli oldukları görülmüştür. STK'lar, savunuculuk faaliyetleri için ÇHS'yi arkalarına almaktadırlar. Buna rağmen, savunuculuk faaliyetleri, çocuklara tanınan ve çocuk olmaktan kaynaklanan hakların uygulanması için baskı oluşturma noktasında değildir, savunuculuk daha çok kültürel savunuculuk olarak yapılmaktadır.

STK'ların tecrübelerini paylaştıkları, proje çıktıkları, stratejik bir iletişimle hedef kitlelere dağıtılamamaktadır. STK'ların sahip oldukları bilgiyi paylaşma alanları sınırlı olarak kalmaktadır ve bu durum toplumsal bir konsensus oluşturma yeteneklerini de sınırlandırmaktadır. STK'ların, sadece katılıma ve simetrik ilişkiye açık olması yeterli gelmemekte, paydaşlarına katılım hakkı bilincinin de yerleştirilmesi gerekli olmakta ve paydaşlarına bu konuda kanallar açmaları da gerekmektedir.

4.7.2 Yöneticilerin Halkla İlişkiler Algısı

Stratejik Halkla İlişkiler Yönetimi

“Stratejik halkla ilişkiler yönetimi sizler için ne ifade ediyor?” sorusunun cevabında “insan kaynağı” yönetimi ve bu yönetimin kaynak geliştirmeye olan katkılarının anlaşıldığı vurgulanmaktadır: “Ben bu kurum için halkla ilişkiler yönetimi dendiğinde, insan kaynağının yönetimini anlıyorum. Gönüllüler, destekçiler, bağışçılar, üyeler, önceden vakfa gelmiş olan çocuklar neler yapıyorlar? Gönüllüyü ve bağışçıyı nasıl arttırabiliriz veya kurumlarla

ilişkiler önemli, hangi şirketle ilişki kuralım, üç sene önceki şirket bize destek verir mi tekrar? gibi soruların cevaplarını algılıyorum. Bu kategorideki kişileri vakıfta nasıl aktif tutabiliriz bunu algılıyorum.”

Bir STK yöneticisi, “Stratejik halkla ilişkiler yönetimi dendiğinde bu size ne ifade ediyor?” sorusuna aklında hiçbir şey olmadığı yönünde cevap vermiştir: “*Stratejik halkla ilişkiler yönetimi dediğimizde aklımda boşluk var, aklıma hiçbir şey gelmiyor, halkla ilişkiler, üzerine hiç okumadığım, düşünmediğim bir alan benim için.”*

Aynı soruya farklı bir STK yöneticisinin verdiği cevap daha çok vakıf tanıtımına vurgu yapan PR çalışmalarının önemi ve önündeki en büyük engel olarak kaynak yetersizliği olarak ele alınmıştır: “*PR bu noktada çok önemli. STK’ların en büyük handikapı az insanla çok iş yapmak, keşke içerde halkla ilişkiler adı altında biz bir şeyler yapabilesek, sosyal medyası ayrı olsa, halkla ilişkiler yöneticisi ayrı olsa... ama her zaman böyle olmuyor. Özel sektörle görüşmeye gittim ve kendilerine bir ay sonra geri dönebildim. Araya başka bir iş geldi, o zaman özel sektörün gözünde itibar kaybı oluyor, ölçme değerlendirme istese, iş yükü sebebiyle gecikmeli gönderiyoruz. Böyle olunca özel sektör bize neden güvensin?*

Paydaş katılımıyla ilgili sorulara, görüşülen STK yöneticilerinin tamamı olumlu görüş bildirmiştir: “*İnsanın yaşama bakışından gelen bir motivasyonla, otoriter değil, yatay, her şeyi konuş tartışabileceğimiz bir yönetim biçimini seçtik.”* Başka bir STK yöneticinin görüşleri de bu düşünceyi destekler nitelikte başka bir örnektir: “*Tüm paydaşlarla eşit bir ilişki kurmak “yapmak, zorundayız” diye yaptığımız bir şey değil, bizim çalışma şeklimiz. Bunu da en yoğun çocuklarla yapıyoruz. Birlikte çalışıyoruz, birlikte öğreniyoruz ve birlikte üretiyoruz aslında.”*

Bir STK yöneticisi de, kurum olarak yatay hiyerarşi ve geri bildirim kültürünü her zaman desteklediklerini iletmiştir: “*Kurum olarak, çalışanlar arasında yatay örgütlenen bir kurumuz. Yönetim kurulu, çalışanlar ve gönüllülerin daha çok emek, zaman üzerinden daha çok sorumluluk bazlı söz hakkı daha çok yaygın. Bu aynı zamanda paydaşlarımız için de geçerli”*

Görüşülen bütün STK'larda, sadece iletişimden sorumlu bir profesyonel yer almamakta, iletişim alanında çalışan STK çalışanının mutlaka yanında yürüttüğü farklı bir görevi de göze çarpmaktadır: *“İletişim konusunda çalışan ayrı bir kişimiz yok, bazen stajyerlerden ve bazen gönüllülerden iletişim alanında destek alıyoruz. Sadece, kaynak geliştirme ve iletişimden sorumlu bir kişi olsa, çok daha verimli olabilir, böyle bir ihtiyacımız da var. Ancak bunu istihdam edecek maddi anlamda bir kapasitemiz maalesef yok. Bu ilişkileri ağırlıklı olarak yönetim kurulu üyeleri sağladı, halen sağlıyor.”*

İletişim gönüllü komiteleri üzerinden yürütülmeye çalışılmaktadır, bir STK yöneticisi halihazırda böyle bir komitenin varlığından bahsetmiş ve bir diğer STK yöneticisi de “iletişim ve kaynak geliştirme komitesi” kurma aşamasında olduklarını iletmişlerdir.

Bir STK yöneticisine, stratejik halkla ilişkiler konusunda görüşme sonunda tekrar düşüncesi sorularak, stratejik yaklaşımın kurumun savunuculuk kapasitesini geliştirip geliştirmeyeceği yönündeki görüşleri alınmıştır: *“Türlü paydaşlar var, her paydaşla farklı çalışmalar farklı iletişim yürütüyorsun hepsiyle, kamuyla, çocuklarla, kadınlarla. Biz çok az insan olduğumuz için doğalında gelişen ve kendimizde olan stratejiler var. öyle gelişti ama bu birikimin insanlarda kalması kötü. Belki gerçekten stratejik bir iletişimi daha yapısal bir yerden kurmak çok faydalı olabilir.”*

Araştırmaya dâhil edilen, çevrimiçi bilgileri ve yöneticileriyle yapılan görüşmelerin analizi sonucu, STK'ların halkla ilişkiler yönetimi konusunda, iyi niyetli oldukları ve halkla ilişkilerin önemini kabul ettikleri; halkla ilişkiler yaklaşımları ve pratikleri konusunda bir çaba içerisinde oldukları ortaya çıkmaktadır. Ancak bu çaba, stratejik halkla ilişkiler yönetimi açısından, iyi niyetli bir çaba olmanın ötesine geçememekte, sosyal etkilerini en üst seviyeye çıkarabilmek için halkla ilişkiler yönetiminin kullanımında uzmanlık eksiği çekmekte, uygulamakta oldukları halkla ilişkiler yönetimi ve pratikleri geniş kapsamlı olamamaktadır. Yöneticilerin, halkla ilişkiler yönetimi olarak algıladığı, sosyal medya kullanımı, basın bülteni, video paylaşımı gibi halkla ilişkiler pratikleridir. Görüşülen vakıfların hepsi kaynak geliştirme ve iletişim yönetimini birlikte yürütmekte, iletişim için ayrı bir başlık açılmasının önemi kabul etmekle birlikte, bunu sadece halkla ilişkiler taktiklerinin uygulanması bakımından düşünmektedirler.

STK yöneticilerinin, çift yönlü simetrik ilişkiyi destekleri görülmüştür. Sistematik olarak yapılmasa dahi, kurumların hepsi, her türlü iletişime ve geri bildirim açığıdır. Yararlanıcı çocuklardan ve gönüllülerden alınan geri bildirimler STK'ların bir sonraki faaliyetlerini planlarken göz önüne alınmaktadır. Bu anlamda, kurumların esnek, dinlemeye ve diyaloga dayalı bir iletişime olumlu baktıkları, bunu kaynaklarının yeterliliği doğrultusunda, pratiğe dökmeye çalışma çabasında içerisinde oldukları görülmüştür. Görüşülen STK'larn yöneticileri, kurum olarak şeffaf olmanın gerekliliği konusunda hem fikirdir. Ancak, uygulamada, (varsa) sosyal etki raporlarına, bu raporların metodolojisine ve güncel mali tablolara erişmek güç olmaktadır.

Görüşülen STK'ların, halkla ilişkiler uygulamaları aşağıda sıralanmıştır:

- a) *Hikayeleştirme:* STK'ların, iletişim kurarken kullandıkları en önemli araçları hikayeleştirmedir. Buna, TTM'nin Instagram üzerinden yapmış olduğu 1 Mayıs İşçi Bayramı kampanyası örnek olarak gösterilebilir. Gönderinin içeriğini, TTM'nin yararlanıcısı çocukların 1 Mayıs hakkındaki düşünceleri oluşturmaktadır, ailedeki çalışan yetişkinlerin resmi yine çocuklar tarafından çizilmiştir: “*Merhaba, ben annemi çizdim. Çünkü o bir işçi ve bir gün bile tatli yok. Ben de onun hakkını korumak için çizdim. Annemin adı Suzan, bir fırında çalışanlara yemek yapıyor. Ama 1 Mayıs'ta bil tatli yok. Onun dinlenmeye, benim de onunla vakit geçirmeye ihtiyacım var.*”
- b) *Seminerler ve yüzyüze görüşmeler:* STK'ların ellerindeki bilgiyi yaymak için tercih ettikleri yöntemler, seminer, konferans ve yüzyüze görüşmelerdir. TCYOV, her ay düzenli olarak seminer yapmaktadır ve görüşülen diğer STK'ların sıklıkla, bu tip etkinliklerde yer aldıkları iletilmiştir.
- c) *Motivasyonel etkinlik:* Bağışçılar, gönüllüler ve yararlanıcılar için yürütülen ancak sistematik olmayan etkinliklerdir. Özellikle özel günler bu etkinlikler için uygun olmakla birlikte, sistemli olarak yapılamamaktadır. Anneler günü kahvaltısı, gönüllülerle kahvaltı vb. gibi.
- d) *Basın bültenleri:* Görüşülen STK'lar arasında basın bülteni çok sıklıkla kullanılmamaktadır. Mağduriyeti toplum tarafından kabul edilmiş risk altındaki

çocuklarla çalışan STK'lar için medyada yer almak veya basın bülteni yoluyla medyada varolmak daha kolay olsa da, yararlanıcılarının, mağduriyetinin sorgulandığı durumlarda, basın bültenleri STK yöneticileri tarafından da çok tercih edilen bir yöntem olmamaktadır. Olsa da, basının bu duruma ilgisizliği sözkonusudur.

Medya ile İlişkiler

Bir STK yöneticisi, medya görünürlüğünü arttırmak için proje bazlı olarak zaman zaman PR ajanslarıyla ve dijital ajanslarla anlaşıldığını ancak, proje dönemlerinin yoğunluğu ile her dönem aynı olmadığı için, maddi açıdan bunun sürdürülebilir olmadığını iletmiştir. Sadece, bir STK yöneticisi, medya görünürlüğünde ve basınla ilişkilerde herhangi bir sorunla karşılaşmadığını, basında her zaman görünürlüklerinin olduğunu ve bir PR ajansının gönüllü olarak kendilerinin iletişimini yürüttüğünü iletmesine rağmen, görüşülen diğer dört yönetici, geleneksel medyanın sosyal konulara olan ilgisizliği konusunda hem fikir olmuşlardır. Bir STK yöneticisi, medya görünürlüğünün, kamu kurumlarının negatif geri bildirimleriyle sonuçlandığını iletmiştir. Bu görüşle ters orantılı olarak, sadece bir STK yöneticisi, sosyal medyanın, mesajlarını topluma aktarmak için alternatif bir araç olabileceğini ve bunun için kullanılması gerektiğini iletmiştir. Görüşülen STK'ların hiçbirinin düzenli bir sosyal medya planı yoktur.

Sosyal medyanın ağırlıkla kullanılmadığı zamanlarda geleneksel basında yer almanın STK'lar için bir sorun olduğu STK yöneticisinin anlatımından anlaşılabilir: *“Medyada yer almak bir STK için en zor işlerden biri. Biz bazen diyoruz ki, ‘o kadar güzel işler yaptık basın kesinlikle gelir’ gelmiyor, ünlü biriyle görüşüyoruz onun üzerinden basının ilgisini çekmeye çalışıyoruz ancak basın o zaman da gelmiyor. PR ajansı ile çalışmak, basının gelmesi için önemli bir etken ancak bunu da sadece proje bazlı yaptığımız, için ajansların çalışma sistemiyle uyumlandırmadık. Bütçelerimiz yetmedi. Basın böyle bir sorun. Sosyal medyada da, şimdilik tanındıklar üzerinden sorunu çözmeye çalışıyoruz. Ancak kitlemiz yine kendi aramızda kalıyor. Tanınmamanızın sebeplerinden biri iletişim alanına fazla*

yatırım yapamıyor olmamız. Fon ve hibe başvurusu yazarken, bütçe sorunuyla karşılaşıldığında silinen ilk kalem iletişimle ilgili giderler oluyor.”

“Kullandığınız iletişim kanalları nedir?” sorusunda, kurumların iç ve dış iletişimde yaygın medya yerine alternatif medya kanallarına yöneldikleri görülmüştür: “Whatsapp, twitter, facebook gibi sosyal medya, telefon trafiği ve mail kullanıyoruz. Haftada bir iki gönderi çıkmaya çalışıyoruz. Özellikle maratonlarda sosyal ağların kullanımı bizim için daha önemli. Üniversite seminer, söyleşi ve geziler yöntemiyle de iletişim kurmaya çalışıyoruz.”

Üç STK yöneticisi, iletişimde sosyal medyanın çok etkili olduğunu düşünmemektedir buna rağmen, sosyal medyanın görünürlük için önemi de kabul edilmektedir: “Sosyal medya gerçekten günümüzün varolma alanı. Bizim gönderilerimiz biraz azalsa insanlar “her şey yolunda mı?” diye yazıyorlar. Ben pek sevmiyorum ama insanlar senin ne iş yaptığını ordan görüyorlar maalesef artık. Özellikle instagramı daha aktif kullanıyoruz. Facebook biraz daha iletişim kurma yeri gibi, insanlar ordan sorular soruyorlar ve bizler de cevaplıyoruz. Sosyal medyada bizim için kritik olan, çocukların fotoğraflarının paylaşılması, bu noktada, çocukların fotoğraflarının ve çocuk güvenliği prosedürünün uygulanması gerektiğini düşünüyorum. Biz çocuk fotoğraflarını mümkün mertebe kullanmamaya çalışıyoruz ancak, fotoğraf oraya çıktığı zaman çocuğun bundan haberi mutlaka oluyor ve rızası alınmış oluyor. Ancak burda, yine bir çelişki var, biz o rızayı alırken, çocuk o fotoğrafların büyük bir datanın parçası olduğunu ve orda her zaman kalacağını ne kadar anlayabiliyor, biz ne kadar anlatabiliyoruz, datalar kimin elinde... Başka taraftan, çocukların medyada temsili diye bir sorumuz da var. Çocuklar gerçekten, sosyal medya ile ilgili bir alanda varolmak istiyorlar.”

Sosyal medya üzerinden, inşa edilen ilişkinin olumlu yönlerini bir STK yöneticisi şu cümlelerle açıklamıştır: “Sosyal medya üzerinden çok iyi geri dönüşler alıyoruz. Hem burayı içinde tutmuş, belki bölgenin koşulları gereği veya hayatlarına koşullar gereği gelemeyen insanlarla çok iyi iletişim kuruyoruz. Hem bizden ve işlerimizden haberdar oluyorlar hem de gerekli zamanlarda çeşitli dayanışma pratikleri geliştiriyorlar. Buraya gelemese de, bizler için kaynak geliştirici bir ağ kuruyor. Aslında, sosyal medya da, bizim için bir dayanışma pratiği ağı örüyor. Bunun dışında, kurumlarla iletişim, belediyelerle iletişim alanında da bir

görünürlük sağlıyoruz.Sosyal medyada bizi takip eden bir belediyeye geliştirdiğimiz projemiz de oldu. Bizi instagram sayfasından takip ederek, proje teklifiyle geldiler.”

Bir STK yöneticisi, mesajını topluma iletmek için, bir medya aracı olarak videoları özellikle kullanmakta olduklarını iletmiştir; sosyal medya kanalları, resmi internet sitesi mailing yoluyla ilettiklerini belirtmişlerdir: *“Ancak sosyal medyada ne kadar denersek deneyelim, erişim sayımız aynı, beğenilme sayımız aynı bunlarda anlamlı bir değişiklik olmuyor. Sosyal medya reklamlarını kullanmak gerekiyor. Buna da farklı girişimler aracılığı ile deneyeceğiz.”*

Geleneksel medyanın, STK’ların çalışma alanlarına olan genel bir ilgisizliği söz konusudur. Sosyal medya sadece gönderi paylaşımı yapılarak, kendi haline bırakılacak çevrimiçi bir meca değil, simetrik bir ilişki kurabilmek için etkili bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal medyanın, STK’ların paydaşlarıyla simetrik bir ilişki kurmayı mümkün kılarak, varolan ilişkilerini geliştirme, yeni ilişkiler kurma konusunda fırsatlar sunma potansiyeli henüz STK yöneticileri tarafından keşfedilmiş değildir. Sosyal medyanın ve diğer çevrimiçi alternatif medya kaynaklarının, çift taraflı simetrik bir iletişim kurabilmek ve sosyal etki, sosyal kapitale maksimum kapasiteyle erişebilmek için potansiyeli henüz sivil toplum yöneticileri tarafından anlaşılabilmiş değildir. Görüşmelerden ortaya çıkan ve medyada görünürlüğü etkileyen sonuçlardan biri, medyanın ilgisini, risk altında kabul edilerek çalışılan grupların, toplum içindeki kabulünün etkili olduğudur. Görüşülen STK’ların hepsi, risk altındaki çocuklarla çalışmaktadır. Ancak, risk altındaki çocuk anlayışı bir STK’dan diğerine farklılık göstermektedir. Bu durumun, medya ile ilişkileri ve devlet kurumları ile olan ilişkileri etkilediği göze çarpmaktadır. Toplum tarafından, mağduriyeti kabul edilmiş hedef kitle hakkındaki faaliyetlere medyanın ilgisi ve devlet kurumlarının işbirliği daha fazla olmaktadır. Bu kuruluşlar, gerek basın bültenleri ve gerek televizyon programlarıyla birlikte, yaygın medya ile zor ilişkiler kurmadan ve halkla ilişkiler uygulamalarını ciddi bir engelle karşılaşmadan yürütebilmektedir.

Bağışçılar ile İlişkiler

Görüşülen her STK yöneticisi, düzenli bağışçının kapasitelerini geliştirme noktasında öneminin farkında olduğunu iletmişlerdir. Dört vakıf yöneticisi, bireysel bağış için yapılan yegane kampanyalardan birisini yardımseverlik koşusu için yürütülen kampanyalar olduğunu iletmiştir ancak iki vakıf yöneticisi bu kampanyaların da son dönemde “Yardım Toplama İzni” mevzuatına takıldığını altını çizmiştir. İki STK yöneticisi, yardım toplama izninin, bireysel bağışçılara yönelik yapılan kaynak geliştirme kampanyalarının önünde ciddi bir engel olduğunu iletmiştir. Dört STK yöneticisi, kampanya dönemleri dışında bireysel bağışçılara yönelik özel bir iletişimin olmadığını iletmiştir, bir STK yöneticisi yürüttükleri özel bir kampanya dönemi de olmadığından bireysel bağışçılar için hiç enerji harcamadıklarını iletmiştir.

İki STK yöneticisi, bağışçılarla ilişkilerde yüzyüze ve birebir ilişkilerin daha sürdürülebilir olduğunu iletmektedir.

Kurumlara olan güvenin bağış toplamaktaki önemi STK yöneticileri tarafından anlaşılmış görülmektedir: *“İnternet sitesinde bağımsız denetim raporları, faaliyet raporları, gelir gider raporları olması gerekiyor. Bunları, gecikmeli de olsa mutlaka koymaya çalışıyoruz. İnsanlar “benim param nereye gitti?” diye bunu merak edecek ve bu nedenle bu raporların ulaşılabilir olmasını sağlıyoruz. Arada videolar çekiyoruz, bazı bağış türlerini hiç gidere harcamadan tamamen çocuğa harcamaya özen gösteriyoruz.”* Görüşülen STK’ların kısıtlı kaynakları ağırlıklı fonlardan gelmektedir. Düzenli bir gelir için, düzenli ve bireysel bağışçıların desteğine ulaşmak önemli kabul edilse de, bunun için bir çalışma yürütmek önceliklendirilmemiştir. “Yardım toplama izni” mevzuatı, bireysel bağışçılarla iletişimin önünde bir engel olarak görülmekteyse de, gerçekte bu, yardım toplanması için yapılacak olan bir kampanya iletişiminin önünde engel olup, bireysel bağışçılarla iletişimin önünde bir engel teşkil etmemektedir.

Devlet Kurumları ve Yerel Yönetimler ile İlişkiler

Görüşülen iki STK yöneticisi, kamu kurum ve kuruluşlarıyla sorun yaşamadığını iletirken, diğer dört STK yöneticisi, devlet kurumları ve bazı yerel yönetimlerle iletişim kurmakta zorluk çektiğini iletmiştir. Bir yönetici, ortaklık kurmak için birçok kere çaba göstermelerine rağmen çabalarının sonuçsuz kaldığını iletmiş ve bir başka yönetici, yasal olarak kamu kurumlarıyla ortaklık ilişkisi içerisinde olduklarını ancak uygulamada zorluklarla karşılaştıklarını iletmiştir. Üç yönetici, alan hakkındaki bilgi ve birikimlerinin paylaşılması yönünde konuyla ilgili kamu kurumlarının isteksizlikleriyle karşılaşmışlardır. Yalnızca bir STK yöneticisi savunuculuk faaliyetleri çerçevesinde, bütün projelerinin bir kopyasını ilgili bakanlıklarla paylaşmaya çalıştığını iletterek, çalışmaların bakanlık nezdinde bir etkiye yol açıp açmadığının takibinin yapılamadığını belirtmiştir.

Devlet kurumlarının resmi olarak çocuk hakları alanında çalışan STK'lardan daha çok akademisyenlerle çalıştığı iletmiştir. Ancak yine de, gayri resmi olarak; STK'ların çalışmalarından da yararlandıklarının sözlü olarak iletildiği bilgisi paylaşılmıştır.

STK'ların kamu kurumlarıyla olan ilişkilerinin, çalıştıkları alan ve kurumun bağlı olduğu siyasi partiler özelinde, iletişim negatif veya pozitif yönlü olarak değişmekte olduğu iletmiştir: *“Bağlı bulunduğumuz belediye ile bir iletişimimiz maalesef yok. Burada yapılan herhangi bir şeyi hizmet olarak görmüyorlar. Biz de birçok denemeden sonra, ilişki veya iletişim kurmayı bıraktık. Maalesef herhangi bir iletişimimiz yok. İlişkide bulunduğumuz bakanlıkla da sürecimiz pek iyi gitmiyor, son zamanlarda, STK'ların eğitim alanında aktif faaliyet göstermesine engel olduklarından beri, faaliyetlerimiz kısıtlandı ancak bir protokol yaparak, onlar onay verirse çalışmalara devam edebiliyoruz. Yine de yaptığımız çalışmaların önemsiz olduğunun altını çizen bir tavırla karşılaştık ve bir ilişki bağı kuramıyoruz. Okullar üzerinden desteğimizi sürdürmeye çalışıyoruz veya farklı kamu kuruluşlarıyla daha pozitif ilişkiler kurabiliyoruz. Yerel yönetimler ve STK'ların, birlikte çalışabilmesi çok kıymetli ama bu bölgede bir destek ağı yok ve bu bize özgü bir durum da değil.”*

STK'ların, devlet ve kamu kurumlarıyla olan iletişimlerinde, hedef kitle olan çocukların statülerinin öneminin savunuculuk faaliyetlerinde devletle ve kamu kuruluşlarıyla olan

ilişkiyi kolaylaştırdığını bir STK yöneticisinin şu cümlelerinden de anlaşılmaktadır: *“Uzun süredir böyle bir alanda çalıştığınız zaman, bir süre sonra, konuyla ilgili bir yasal düzenleme çıkacağı zaman STK olarak fikriniz alınıyor. Mutlaka etkimiz, katkımız çalıştığımız alandaki problemin yasal çözümüne destek olmuştur, fikrimizi verdiğimiz toplantılar çerçevesinde. Ama bu etki ne kadar çok onu bilemem”*

Yerel yönetimlerle olan dirsek temasının STK’lar için önemi bir STK yöneticisinin anlatımıyla vurgulanmıştır: *“İzin kapsamında devlet ve yerel yönetimlerle iletişim kurmak olmazsa olmaz, yerel yönetimlerle ve hatta yerele gittiğimiz zaman kanaat önderleriyle iletişime geçmek mutlaka zorundayız. Her projenin kendi aktörü var. Bugüne kadar olumsuzluk görmedik ancak bizim özelimizde, belediyeler projeleri sahiplenmeyi çok seviyor. Basın bülteninde, bizlerin yaptığı projeyi kendisi yapmış gibi yansıtıyor, aslında sadece belediyenin mekanını kullanmıştır. Böyle şeyler çok üzücü, çünkü basını kendisi getirebilmiş, bir iş yaptığınızda STK’nın ismi geçer-geçmez... Ama böyle şeyleri hep alttan almak gerekiyor, çünkü o zaman izin konusunda problem çıkabiliyor.”* Halihazırda ayrımcılığa uğrayan hedef kitlelerle hak temelli olarak çalışan STK’ların, devlet kurumlarıyla işbirliği ve uygulamaları daha zor olmakta, bazen, daha göze çarpmayan halkla ilişkiler uygulamalarının bilinçli olarak seçildiği ortaya çıkmaktadır, bu durum görüşülen her STK için geçerli değildir. Benzer şekilde, kaynak geliştirme iletişiminin önünde bir engel olarak mevzuat çıkmaktadır, sivil toplum kuruluşlarının yardım toplama izni alması gerekliliği ve bu izin için aşılması gereken süreçlerin zorluğu, doğru dürüst bir şekilde yardım toplama çalışmalarının yapılmasına olanak vermemesinin, iletişim çalışmaları önünde bir engel olduğu ortaya çıkmıştır.

Diğer STK’lar ve Sosyal Çevre ile İlişkiler

Görüşülen STK’ların hepsinin dahil olduğu en az bir ağ bulunmaktadır. Ağlara dahil olmaktan amaçları, STK’ların savunuculuk kapasitelerini arttırdığına inanmalarındır: *“Bu ağlarla, çocuğa yönelik bir şiddet yaratıldığı zaman, ağ yoluyla beyanat vermek tabii ki daha doğru. Ağlar yoluyla sesimizi duyurmaya ve farkındalık yaratmaya çalışıyoruz.”*

Diğer STK'lar ile, olan ilişkilerde bilgi ve belge paylaşımının önemine değinilmiştir: *“Her projede mutlaka ortak ve iştirakçilerimiz oluyor. Bu nedenle, alanda çalışılan diğer STK'lar ile pozitif ve açık bir iletişim yürütülmeli, bazı STK'lar, projelerle ilgili bilgi paylaşımı yapmaktan kaçınıyorlar ancak bunun olmaması gerekir.”*

Şeffaflığın, ilişkilerin yüzyüze sıcak yürütülmesinin ve hesap verilebilirliğin yüksekliğinin güvenilir bir STK imajı çizmekteki önemine değinilmiş ve güvenilir ve şeffaf bir STK algısının kaynak geliştirici faaliyetleri kolaylaştırdığı paylaşılmıştır.

Özellikle mahalle bazlı çalışan STK'lar, mahalle ile iletişimini dönemsel mahalle ziyaretleri ile sağlamaktadırlar: *“Kurumu anlatmak ve mahalleliye nasıl yardımcı olabileceğimizi anlamak için sık sık olmasa da mahalle ziyaretleri yapıyoruz. “Sizin neye ihtiyacınız var, sizin faydalanabileceğiniz hangi atölyeyi yapabiliriz, hangi atölyeyi yapsak gelirdiniz?” şeklinde sorular soruyoruz. Ancak haklı olarak, kendi ihtiyaçları doğrultusunda daha çok ekonomik talepleri oluyor ve bu noktada herhangi bir çalışmamız olmadığı için yetersiz kalıyoruz.”*

Bir STK yöneticisi, diğer STK'ların yaptıkları işlere, sadece ağlar aracılığıyla değil, kendi sosyal medya hesaplarından, çocuk alanında çalışan STK'ların başarılarını ve yayılması gereken bilgileri sosyal medya hesapları üzerinden yayarak destek vermeye çalıştıklarını iletmiştir.

Özel sektör ve STK'lar arasındaki problemlere değinilmiştir: *“Yetki belgesiyle projeler yürütüyoruz, bütün özel sektörün bizlere destek vereceği konusunda heyecanlanıyoruz. Kaynak geliştirmenin kolay olacağını düşünüyoruz. Ancak hiçbir şey olmuyor. Özel sektörün bu konuda bir isteksizliği söz konusu. Bazen aynı yardım desteği istiyoruz ancak o bile olmuyor. Belki, daha yüksek yönetim seviyesinden bir iletişim kurulması gerekiyor.”*

STK'ların yerel yönetimler ve kamu kurumları dışında kalan, ilişki içerisinde olduğu sosyal çevre ile belirgin bir sorun yaşamadığı iletilmekte ve STK yöneticilerine göre, dâhil oldukları ve sosyal medya üzerinden eriştikleri sosyal çevre STK'ları kabul etmiş görünmektedir. Faaliyetleri hakkında özellikle sosyal medyadan olumlu geri dönüş aldıkları iletilmektedir.

Yararlanıcılar ile İlişkiler

Hedef kitlelerini belirlemiş olan STK'ların, çocuklara öncelikle, dışlanmış olmadıkları mesajını iletmeye çalıştıkları görülmüştür: *“Çocuklarla yaptığımız atölyelerde, her zaman çocuğa, sen bu toplumun bireyisin ve değerlisin mesajını veriyoruz.”*

Çocuklara çocuk haklarını anlatmak konusunda hassasiyetleri göze çarpmaktadır, proje bazlı olarak çocuk katılımının bir sistematiği oluşturulmaya çalışılmaktadır: *“Yapılacak yeni bir projede, çocuklara önce ne yapmak istediğimiz anlatılıyor. Bu arada çocukların, soruları alınıyor ve bu sorular yanıtlanıyor. Daha sonra, çocuk hakları içinden onların seçtikleri sekiz tane çocuk hakkı hikâyeleştirilerek anlatılacak.”*

Çocuk katılımı için, tamamen çocuklardan oluşan ve ne yapacaklarına kendilerinin karar vereceği “Çocuk Danışma Kurulu”nun kurulmasının planlara dâhil edilmesi, çocuk katılımının STK'lar için önemini vurgular niteliktedir: *“Çocuk danışma kurulu, çocuklar tarafından kurulacak olan ve çocuk katılımını sağlayacağımız bir sistem. Kurula, yetişkinler dâhil olmayacak, ancak, yetişkin desteğine ve yönlendirilmesine ihtiyaç duyulduğu alanlarda yetişkinlikler faaliyetlere, uygulanabilirlik yönünden destek olacaklar. Kurumla ilgili olarak düşüncelerini paylaşabilecekleri, burda ne iyi gidiyor, ne iyi gitmiyor, neyi değiştirmek istiyorlar gibi kararlarını paylaşabilecekleri bir kurul, bizlerle ilişki kurarken rahatsız oldukları bir şey var mı? Tamamen onların inisiyatifinde karar alıp örgütlenmeyi öğrenebilecekleri bir yapı kurmayı hayal ediyoruz. Bu süreç bizim için yeni bir şey olsa da, çocuk katılımı her zaman öncelik verdiğimiz bir konu olmuştur.”*

Bir STK yöneticisi, çocuklarla aralarında hiyerarşik bir düzen olmadığını kurumda mümkün mertebe olabilecek her şeyin çocukların arzusuna göre yapıldığını, sadece, yetişkin olmaktan kaynaklı daha fazla kaynağa ulaşabileceklerinden dolayı çocukların yapmak istediği şey için çocuklara o alanı yaratmakla onlara destek vererek, karşılıklı bir öğrenme süreci içinde olduklarını iletmiştir: *“Çocuklar, sürece dâhil edilince, kurumu daha çok benimsiyorlar. Ben gidebilirim ama burası çocuklara ait.”*

Kurumlar, ailelerle ilişki kurmaya özen göstermekte ve çocukların, projelere katılıp katılmadığı ailelere bildirilmektedir, bilgilendirme toplantıları, ev ziyaretleri, kahvaltı gibi etkinliklerle annelerin kurumla ilişki kurması sağlanmakta ve geri bildirimler toplanmaktadır: *“Dört ya da beş çocuklu bir anne, kurum faaliyetleri sebebiyle kardeşler arasında olan evdeki çatışmanın azaldığını iletmiştir.”*

STK’lar çocuklarla yaptıkları faaliyetlerde çocuğun, gönüllü grupların ve çocukların ailelerinin de görüşlerini de alınarak, çözüm yollarının ailenin katılımıyla yürütülmekte olduğunu vurgulamışlardır: *“Gerek çocuklarla, gerek ailelerle, katılımcı bir uygulama yapmaya çalışıyoruz. Çocuklarla yapılan faaliyetlerde, çocukların görüşü mutlaka alınır. Ailelerle yaptığımız görüşmelerde de, çocuğun yaşadığı sorunlar tespit edilerek, bu sorunların çözümleri için aile de mutlaka sürece dâhil edilir. Olabildiği ölçüde tarafların katılımına önem veriyoruz.”*

Bir STK yöneticisi, hibeler yoluyla çalışan STK’larda, faaliyetlerin içeriklerinin hibelere bağlı olmasının aynı zamanda çocuk katılımını etkilenebileceği de iletmektedir: *“Bizimle alakası olmayan bir hibeye başvuramıyoruz, çalışma alanımıza yakın olan hibelere başvurabiliyoruz. Ancak, çocukların tamamen isteğine göre proje geliştiremiyor ve biz bu sene “bunu yapacağız” diyemiyoruz. Kendimize fon seçmek gibi bir lüksümüz olmuyor. Ancak bazı projeler özelinde, mutlaka değerlendirmeleri deniyoruz ve bir sonraki projede, proje katılımcılarının geri bildirimlerini alıyoruz. Fakat her zaman önceliğimiz olamyor.”*

Görüşülen tek bir STK yöneticisi, çocuğun katılım hakkını kullanarak, kendileriyle ilgili konularda karar verme mekanizmasına değinmemiş, çocuklarla ilgili alınması gereken izinlerde bütün süreçleri çocukların ailesiyle yürüttüklerini iletmiştir. STK’ların, çocuğun katılım hakkı konusunda duyarlı olduğu, çocukların bu haklardan haberdar olması ve kullanabilmesi için faaliyetler düzenlediği görülmektedir. Ancak, bu faaliyetlerin yararlanıcı çocuklarla iletişimi bir stratejiye göre değil, yine iyi niyetli bir destek çabasıyla açıklamak mümkün olmaktadır. Görüşülen üç STK’da çocukların sistematik bir şekilde katılım hakkını temel alarak geliştirilmiş bir süreç olmadığı görülmektedir. Yalnızca bir STK, çocuğun katılımı ile ilgili olarak, çocuklarla birlikte bir süreç geliştirmeyi gündemine almıştır.

STK'ların, çocuğun katılım hakkı konusunda duyarlı olduğu, çocukların bu haklardan haberdar olması ve kullanabilmesi için faaliyetler düzenlediği görülmektedir. Ancak bu faaliyetleri ve yararlanıcı çocuklarla iletişimi bir stratejiye göre değil, yine iyi niyetli bir destek çabasıyla açıklamak mümkün olmaktadır. Görüşülen dört STK'da çocukların sistematik bir şekilde katılım hakkını temel alarak geliştirilmiş bir süreç olmadığı görülmektedir. Yalnızca bir STK, çocuğun katılımı ile ilgili olarak çocuklarla birlikte bir süreç geliştirmeyi gündemine almıştır.

Gönüllüler ile İlişkiler

STK'lar, kısıtlı kaynaklarla varlıklarını sürdüren yapılar olduğu için, gönüllü insan kaynağı STK'ların kapasitesi için çok önemli bir etken olmaktadır. Yapılan görüşmelerde ortaya çıkan bir ilginç sonuç, yöneticilerin de, gönüllülüğü yönetimden çok ayrı olarak düşünmeyip kendilerini aslında birer gönüllü olarak görmesidir: *“Gönüllülük kavramının ne olduğunu ben bu kurumda anladım. Üretiyorum, ürettiklerim toplumda bir işe de yaradı fakat bu olay döndü ve bana da iyi geldi.”* Gerçekten de, görüşülen bütün yöneticiler, bağlı oldukları STK'nın önce uzun yıllar gönüllülüğünü yapmışlardır.

Gönüllülerin, fikirleri STK'lar içinde önemslenmekte ve projeler oluşturulurken, kendilerinin hobi ve uzmanlık alanlarından destek alınmaktadır: *“Bir proje toplantısında, ürettiğim fikir kurum aracılığı ile hayata geçirildi. Daha sonra üretilen, üç projede de aktif olarak rol aldım ve sonrasında kurumdan ayrılamadım, şu anda da halen yönetim kurulundayım.”*

Gönüllüler üzerinden toplumdaki algıyı değiştirmek ve farkındalık yaratmak amaçlarında olduğunu iletmişlerdir. Bir STK yöneticisi, gönüllülerle proje bazlı faaliyetler için çalıştıklarını iletmiştir.

Gönüllülerin, STK'lar üzerinden toplumsal katılımının proje bazlı olarak gerçekleştiği görülmektedir. Gönüllülerin genellikle çocuklarla yapılan faaliyetlerde yer aldığı ancak STK'ların insan kaynağı için gerekli olan farklı uzmanlık seviyelerinde ve farklı yeteneklerde gönüllülülere ulaşma çabası takdir edilmekle birlikte, kaynak yetersizliği sebebiyle böyle bir çaba içine giremedikleri görülmüştür. Görüşmeler sırasında, sivil toplum

yöneticileri tarafından gönüllü yönetimine referans verilmemiştir. Projeler ve STK aktiviteleri hakkında gönüllü katılımının, çocuk katılımında olduğu gibi sistematik bir şekilde olmadığı, eğer gönüllünün kendisinden bir geribildirim gelirse onun değerlendirildiği belirtilmiştir, değerlendirme sürecinin işleyişi, gönüllüden geribildirim hangi kanal yoluyla iletildiği ve hangi kanal yoluyla cevap verildiği hakkında bilgi verilmemiştir.

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

Görüşülen STK'ların yöneticileri, meşruiyetlerini ÇHS'ye dayandırmaktadır. STK, yöneticileri hak temelli bir yaklaşımın önemini kavramış görünmektedirler. Her ne kadar sistematik olmasa da, iyi niyetli bir çabayla, yararlanıcıların katılım haklarını kullandırma ve gönüllülerden geri bildirimleri alma fikrini benimsemiş görünmektedirler. Birden fazla ortak ağa üye olmaları ve projelerde ortaklık bazlı da çalışıyor olmaları, dayanışma fikrini desteklediklerini göstermektedir, dahası, ağlar yoluyla bir baskı grubu oluşturmanın gücünün ve öneminin farkındadırlar. ÇHS hakkında bilgi sahibi oldukları ve özellikle meşruiyetlerini, hak temelli yaklaşıma dayandırdıkları görülmektedir. Bununla birlikte, çocuk hakları ihlallerinde ve çocuk haklarının uygulama eksikliklerinde, uluslararası denetim mekanizmalarına hiçbir başvuruları olmamış, gölge rapor uygulamasını hiç kullanmamışlardır. Bu durum, ÇHS'nin sadece bir dayanak mekanizması olarak kullanıldığını ancak bir direniş mekanizması olarak etkin bir şekilde kullanılmadığını göstermektedir. Oysa, ÇHS'den söylemsel olarak faydalanılacağı gibi, uluslararası kurumsal koruma mekanizmaları işletilerek stratejik olarak faydalanılması mümkün olmaktadır.

Halkla ilişkiler yönetimi alanındaki kararlar, daha çok yönetim kuruluyla veya yönetim kurulu başkanlarının direkt katılımı yoluyla alınmaktadır. Burdan hareketle, halkla ilişkiler yönetimiyle ilgilenen çalışanın, yönetimin bir parçası olduğunu söylemek mümkün olacaktır.

STK'larda, sadece halkla ilişkilerle meşgul olan bir bölüm veya çalışan yoktur. Halkla ilişkiler faaliyetleri, genelde, kaynak geliştirme ile birlikte yürütülmektedir. Çoğunlukla çalışana, gönüllüler destek olmaktadır. Ancak, iletişim alanında çalışan gönüllülere erişemediklerinden, destek olan gönüllüler de halkla ilişkiler profesyoneli değildir.

Halkla ilişkiler uygulamaları daha çok tanıtım ve kamu bilgilendirme amaçlı olduğu görülmüştür. Yüzyüze iletişim de STK'lar için tercih edilen bir yöntemdir. Fakat, görüşülen STK yöneticileri, hem kurum içi hem de kurum dışı geri bildirim kültürünü desteklemektedirler. Çift taraflı simetrik iletişim kültürünün benimsendiği görülmektedir.

Görüşülen yöneticilerin hepsi konuları tartışmaya açmaya, belge ve bilgilerini paylaşmaya, kendilerine iletilen geri bildirimleri değerlendirmeye açıktırlar. Bununla birlikte, bu kültürün sürekli olarak paydaşlarına hatırlatılması, paydaşların düşüncelerinin alınması için, pano, düzenli toplantılar, mailingler ve fikre ilişkin geri dönüşlerin paylaşılmasına yarayan mekanizmalar geliştirmek ve paydaşları iletişim kurmak için teşvik etmek noktasında yetersiz kaldıkları görülmektedir.

Yöneticiler, stratejik halkla ilişkiler yönetiminin kapasitesini takdir etmekle birlikte, halkla ilişkiler yönetimi, stratejik olarak, paydaş analizi ve segmentasyonu yapılarak değil, daha çok zaman içerisinde halkla ilişkiler pratiklerinin uygulanması yoluyla yürütülmektedir. Oysa, toplumun her kesimiyle ilişkide bulunan STK'ların, birden fazla paydaşı ve her paydaşla kurulacak olan iletişimin ayrı bir dinamiği vardır. Örneğin; devlet ve kamu kurumlarıyla olan ilişkilerinde, mağduriyeti kabul edilmemiş riskli gruplar için yapılacak olan faaliyetlerde STK'lar ve devlet arasında anlaşmazlıklar çıkmaktadır. Oysa, stratejik bir halkla ilişkiler yaklaşımıyla, bu anlaşmazlıklar öngörülebilir ve aksiyon alınabilir. Aynı şekilde, yöneticiler, bireysel bağışçılara ulaşmakta sorun çektiklerini iletmışlerdir, mevzuat dolayısıyla, bireysel bağışçılardan direkt bağış toplanamamasına değinmişlerdir, fakat, bireysel bağışçılar, STK'lar için aynı zamanda potansiyel gönüllü kaynağı, aktivist gibi sivil toplum unsuru olabilirler. Sadece, kaynak geliştirme odaklı kalan iletişim anlayışı, STK'ların bireysel bağışçıya ulaşma potansiyellerini de kısıtlamaktadır. Bu da, kısıtlı kaynaklarla yönetilen STK'ların, fon sağlayıcılara bağımlılığını arttırmaktadır. Fon sağlayıcılara olan bu bağımlılık, STK'ların alandaki hareket gücünü düşürmektedir; çocukların katılım haklarını kullanmalarından başlayıp, alanın ihtiyacı olan faaliyetlerin değil, hibenin şartlarının uygun gördüğü konularda çalışmalar yapılmasına kadar STK'ların bağımsızlığını kısıtlayıcı nitelikte olduğu görülmüştür.

Sosyal medya, sorun olabilecek konuları içinde barınma potansiyelinden, düşük maliyetle, topluluklara erişme olanağı vereceğinden son olarak, toplumdaki marjinalize edilmiş grupların söylemlerini çeşitlendirebileceğinden, konuşulamayanı konuşulur yapma potansiyelinden dolayı STK'lar için önemli bir medya aracıdır. Bununla birlikte, görüşülen STK yöneticilerinden sadece bir tanesi sosyal medyanın önemine vurgu yapmış ve diğer STK

yöneticileri, sosyal medyayı post paylaşımı veya gerektiğinde kaynak geliştirici faaliyetlere destekleyici bir alan olmanın ötesinde görmemektedirler. STK'ların gerek geleneksel gerek sosyal medya iletişim uygulamaları için de, yeterli teknik donanıma sahip olmadıklarından yakındıkları görülmektedir. Basılı ürün geliştirme, sosyal medya planlaması yapma ve gönderi oluşturma, sosyal medya reklamları, bu reklamların STK'lara tanınmış bağışlarından yararlanmak gibi uygulamaları kullanmakta yetersiz kaldıkları görülmüştür. Ancak bu durum, doğru bir gönüllü iletişimi ile çözülebilir ve ihtiyaca sahip olunan alanda gönüllülere erişilebilir.

Stratejik halkla ilişkiler yönetimi eksikliğinin en temel sebebi, yöneticilerin, zaten birbirinden ayrı dallar olan stratejik yönetim ve halkla ilişkilerin biraraya gelebileceğini düşünmemiş olmasının yanı sıra, hem insan hem de kurumsal ve bireysel bağışçıların ilgisini çekememekten kaynaklı maddi kaynak eksikliği olarak ortaya çıkmaktadır. Buna rağmen, görüşülen STK'ların bireysel bağışçılarla ilişkiler noktasında göze çarpan bir iletişim faaliyeti yürütmedikleri ortaya çıkmıştır. Ağırlıkla yabancı ve yerel kuruluşlardan sağlanan fonlarla projelerini hayata geçirmektedirler, bu nedenle kaynak yetersizliğinden bağımsız düşünmeden, diğer sorunlar, medya ile ilgili ilişkiler, hak temelli savunuculuk alanında karşılaşılan devlet öncelikli refleksi, iletişimin stratejik olarak kurumun bir bileşeni olarak değil, bağış ve fon kaynağı geliştirici faaliyetlere katkı sağlayan ve proje tanıtımı süresince gider kalemi olarak görülmesidir.

STK'larda stratejik halkla ilişkiler yönetimi denince ilk akla gelen kaynak geliştirmek için kullanılan iletişim pratikleri olmaktadır. STK'lar için, halkla ilişkiler yönetiminin stratejik olarak planlanması ve uygulanması, sınırlı kaynakların etkin kullanımını sağlayacaktır. STK'ların halkla ilişkiler yönetimi ve bunun dışında da, paydaşlarıyla yeni iletişim kanalları geliştirmek, mesajlarını topluma ileterek toplumsal katılım için kamuoyu oluşturmak, bu kamuoyu oluşturmanın önündeki engelleri belirleyerek, toplumun konu hakkındaki eksikliklerini gidermek konusunda iletişim yolları oluşturmak için stratejik bir halkla ilişkiler yönetimine ihtiyaçları vardır. STK'lar, değerlerini temel alarak, stratejik hedefleri doğrultusunda, hangi paydaşlarla hangi seviyede ilişki kuracaklarını planlamalı ve bu planlamaya uygun şekilde, halkla ilişkiler pratiklerini hayata geçirmelidirler.

Temel olarak, “stratejik” halkla ilişkiler, iletişim profesyonelleri tarafından uygulanan bir dizi iletişim tekniği olarak anlaşılan halkla ilişkilerin aksine yönetilen halkla ilişkileri ifade etmektedir. STK’ların fon ve bağışlar yoluyla, daha açık bir söylemle, faaliyetlerini, kısıtlı olan ancak sürdürülebilir olmayan kaynaklarla yürüttüğü görülmüştür. Kaynak kısıtını ve geleneksel medyanın radarına girmenin zorluğu ve maliyeti düşünüldüğünde, STK’ların çevrimiçi bir iletişim stratejisi benimsemelerinin hayati bir önemi vardır.

Görüşülen, STK yöneticilerinin çift yönlü simetrik ilişkiyi temel alarak, demokratik ve katılımcı bir düzende faaliyetlerini yürütmeye çalıştıkları görülmüştür. Gelecek çalışmalarda çift yönlü simetrik ilişkiye getirilen eleştiriler doğrultusunda, STK faaliyet süreçlerinin de incelenmesi ve çift yönlü simetrik iletişimin eşit katılıma olan etkilerinin ortaya konması yerinde olacaktır. Çift yönlü simetrik iletişim “ideal” model olarak tanımlanmaktadır, buna göre, STK’ların iletişimi için ideal modelin olup olmadığının tartışılması da, STK’ların iletişim pratiklerine katkı sunacaktır. Mükemmel Halkla İlişkiler teorisi, kurum yöneticilerinin çift yönlü simetrik bir iletişim modelini benimseyen bir dünya görüşüne sahip olmalarının, kurumun işleyişini de etkileyeceğini savunmaktadır. Bu bağlamda, STK yöneticilerinin, simetrik ilişkiye olan pozitif bakış açılarının, bu iletişim modelinin kurumun işleyişine katılıp katılmamasına olan etkilerinin de test edilmesi gerekmektedir.

Ek A: Görüşme Soruları

- I. Sivil toplum tanımı ve algılayışı hakkındaki sorular
 - Görev ve sorumluluk alanları açısından STK'ların toplumdaki yeri neresidir?
 - Savunuculuk hedef ve amaçları bakımından sizler için neyi ifade ediyor?
 - Sizce, neden savunuculuğa ihtiyaç duyulmaktadır?
 - Savunuculuğun meşruiyeti hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
 - Faaliyetlerinizle ortaya çıkan somut değişikliklere örnek verebilir misiniz?
- II. Dernekte / Vakıfta paydaşlarla (toplum, devlet, gönüllüler, üyeler, yararlanıcılar, diğer sivil toplum kuruluşları ve çalışanlar) iletişimde kullanılan yöntemler ve iletişim kanalları nelerdir?
 - Paydaşlarınızın ihtiyaçlarını öğrenebilmek için kullandığınız ana iletişim kanalları nelerdir?
- III. Stratejik halkla ilişkiler yönetimiyle algılayışı ile ilgili sorular
 - Stratejik halkla ilişkiler yönetimi dendiğinde sizin için ne ifade etmektedir?
 - Halkla ilişkiler yönetiminin kurumunuzun hedeflerine ulaşmada ve toplumsal değişimi sağlamadaki katkıları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
 - Şeffaflık ve etkileşim sizler için neyi ifade etmektedir?
- IV. Derneğin / Vakfın ilişki kurarken karşılaştıkları zorluklar nelerdir?
 - Paydaşlarınızla, çift yönlü simetrik bir ilişki kurmanın önünde sizlere engel olan, zorluk çıkaran engeller size göre nedir?
- V. Dernek / Vakıf çocuk haklarının korunmasına / uygulanmasına ne şekilde katkıda bulunmaktadır?
 - Kurumunuzda, yararlanıcı çocukların, kendileriyle ilgili olan faaliyetlerde katılım hakkını kullanım şekilleri nelerdir?
 - Çocuk hakkı ihlallerinde izlediğiniz yollar nelerdir?

KAYNAKÇA

- Aksoy , İ., & Can, C. (2016). Hegemonya ve Karşı Hegemonik Sızıntılar: Yeni Bi Kavramsallaştırma Denemesi. *Pesa Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 62-76.
- Aslan, S. (2010). Sivil Toplum: Kavramsal Değişim ve Dönüşüm. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 188-212. Mayıs 14, 2018 tarihinde <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/esosder/article/viewFile/5000068337/5000063400> adresinden alındı
- Avrupa Birliği Ekonomik ve Sosyal Komitesi. (1999). The Civil Society Organised at European Level. *Proceedings of the First Convention*. Brüksel: Avrupa Birliği Ekonomik ve Sosyal Komitesi. Ocak 2019 tarihinde https://www.eesc.europa.eu/resources/docs/actes_sco_en.pdf adresinden alındı
- Avrupa Birliği Komisyonu. (2016). *Avrupa Birliği Komisyonu Türkiye İlerleme Raporu*. Brüksel: Avrupa Birliği Komisyonu.
- Baeg Im, H. (1991). Hegemony and Counter Hegemony in Gramsci. *Asian Perspective*, 15(1), 123-156.
- Bayhan, V. (2002). Demokrasi ve Sivil Toplum Örgütlerinin Engelleri: Patronaj ve Nepotizm. *C.Ü Sosyal Bilimler Dergisi*, 1-13.
- Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi. (2010, Ocak). Savunuculuk ve Politikarı Etkileme. İstanbul.
- Birleşmiş Milletler . (2014). *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*. Committee on the Elimination of Discrimination of Against Women & Committee on the Rights of the Child.
- Birleşmiş Milletler. (1948). *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi*. Ekim 2018 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı: <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf> adresinden alındı
- Birleşmiş Milletler. (2005). *Çocuk Hakları Komitesi Sözleşmenin 44'üncü Maddesinin 1(B) Bendi Kapsamında Taraf Devletlerce Gönderilecek Periyodik Raporların Şekli ve Ekli ve İçeriğine İlişkin Genel Esaslar* . Çocuk Hizmetleri Daire Başkanlığı.
- Cho, M., Schweickart, T., & Haase, A. (2014). Public engagement with nonprofit organizations on Facebook. *Public Relations Review*, 565-567.
- Cohen, J., & Arato, A. (2013). *Sivil Toplum ve Siyasal Teori*. (A. Akdoğan, Çev.) Ankara: Efil Yayınevi.

- Çocuk Hakları İzleme ve Raporlama. (2016, Kasım 19). *ÇHS'nin 27. yılında Çocuk Haklarının Durumu*. Çocuk Hakları İzleme ve Raporlama : <http://www.cocukhaklariizleme.org/chsnin-27-yilinda-cocuk-haklarinin-durumu> adresinden alındı
- Demir, N. (2010). Demokrasinin Temel İlkeleri ve Modern Demokrasi Kuramları. *Ege Akademik Bakış*, 597-611. <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423876953.pdf> adresinden alındı
- Demirel, N. (2011). Farklı Bir Platformda Sivil Toplum ve Türkiye. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Derneği*, 145-164. 10 12, 2018 tarihinde <http://sefad.selcuk.edu.tr/sefad/article/view/80> adresinden alındı
- Dernekler Dairesi Başkanlığı. (2018). *Derneklerin Faaliyet Alanına Göre Dağılımı*. Dernekler Dairesi Başkanlığı : <https://www.dernekler.gov.tr/tr/AnasayfaLinkler/derneklerin-faaliyet-alanina-gore.aspx> adresinden alındı
- Dural, B. (2012). Antonio Gramsci ve Hegemonya. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* , 309-321.
- Durdu, Z. (2016). Türkiye'de Demokrasi Söylemi ve Radikal Demokrasi Olanağı. *Sosyoloji Dergisi*, 75-88.
- Edwards, M., & Hulme, D. (1996). Too Close for Comfort? The Impact of Official Aid on Nongovernmental Organizations. *World Development*, 961-973,.
- Erdoğan, İ. (2018, 11 25). *İnsan Toplum ve İletişim*. Researchgate.net: https://www.researchgate.net/publication/235913994_Karl_Marx_Insan_toplum_ve_iletisim adresinden alındı
- Esin, P. (1982). *İş Bölümü, Yabancılaşma ve Sosyal Politika*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları. 10 2018 tarihinde <http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/061.pdf> adresinden alındı
- Fischer, M. (2011). *Civil Society in Conflict Transformation: Ambivalence, Potentials and Challenges*. Berghof Foundation: <https://www.berghof-foundation.org/en/publications/category/handbook/> adresinden alındı
- Göçmen, D., & Kaya, G. (2013). Adam Smith'in Siyaset Felsefesine Dair Kursamsal Çerçeve. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 85-109. 11 2018 tarihinde <http://www.flfsdergisi.com/sayi15/85-109.pdf> adresinden alındı
- Gönenç, A. (2001). *Sivil Toplum*. (L. Gönenç, Dü.) Altıkitap. 10 28, 2018 tarihinde <http://www.altıkitap.net/sivil-toplum/> adresinden alındı

- Gözübüyük Tamer, M. (2010). Tarihsel Süreçte Sivil Toplum. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 27(1). 11 2018 tarihinde alındı
- Grunig, J. (2001). Two Way Symmetrical Public Relations: Past, Present and Future. J. Grunig içinde, *Handbook of Public Relations* (s. 11-30).
- Grunig, J., & Grunig, L. (2000). Public Relations in Strategic Management and Strategic Management of Public Relations: theory and evidence from the IABC Excellence project . *Journalism Studies*, 303-321.
- Grunig, J., & Grunig, L. (2003). Implications of the IABC Excellence Study for PR education. *Journal of Communication Management*, 34-42.
doi:<https://doi.org/10.1108/13632540310807232>
- Grunig, J., & Jaatinen, M. (1999). Strategic, symmetrical public relations in government: From pluralism to societal corporatism. *Journal of Communication Management* , 218-234.
- Grunig, L., Grunig, J., & Vercic, D. (1998). Are the IABC's Excellence Principles Generic? Comparing Slovenia and the United States, the United Kingdom and Canada. *Journal of Communication Management*, 335-356.
- Hon, L. (2015). Journal of Public Relations Research. *Digital Social Advocacy in the Justice for Trayvon Campaign*, 299-321.
- International Communication Association. (2018). How Do NGOs Discuss HIV/AIDS in China? Strategic Communication and Technology Affordances Across Media Platforms., (s. 1-34).
- Karadağ, A. (2005). Demokratikleşme ve Sivil Toplum: Liberal Düşünce Topluluğu Örneği. Edam, & L. Sunar (Dü.) içinde, *Sivil Toplum ve Demokrasi* (s. 61-87). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Karakurt Tosun, E. (2007). Avrupa Birliğine Üyelik Sürecinde Türkiye'e Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum Kuruluşları. *PARADOKS, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*(2). 11 2018 tarihinde www.paradoks.org adresinden alındı
- Kaynar, M. K. (2005). Sivil Toplumun Kavramsal Tarihi ve Sivil Toplumla İlgili Güncel Tartışmalar. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(1), 339-369. 10 10, 2018 tarihinde dergipark.gov.tr/download/article-file/309115 adresinden alındı
- Keyman, F. (2006). *Türkiye'de Sivil Toplumun Serüveni*. Ankara: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi. 2019 tarihinde <http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/t/u/turkiye-de-sivil-toplumun-seruveni.pdf> adresinden alındı

- Keymen, F., & Üstüner, Y. (1995). *Globalleşme, Katılımcı Demokrasi ve Örgüt Sorunu*. 2018 tarihinde Online Journal Management: <https://www.ejmanager.com/mnstemps/94/94-1395651518.pdf?t=1545774635> adresinden alındı
- Khieng , S., & Dahles, H. (2015). Resource Dependence and Effects of Funding Diversification Strategies Among NGOs in Cambodia. *International Society for Third-Sector Research*, 1412–1437. doi:10.1007/s11266-014-9485-7
- Kıvılcım, Z. (2009). İnsan Hakları ve Karşı Hegemonya. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*(1), 217-240. http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/13_9.pdf adresinden alındı
- Kuçuradi, İ. (2016). *Felsefe ve İnsan Hakları*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Laskin, A. (2009). The Evolution of Models of Public Relations: An Outsider's Perspective. *Journal of Communication Management*, 37-54.
- Lee, S., & Desai, M. (2014). Dialogic communication and media relations in non-governmental organizations. *Journal of Communication Management*, 18(1), 80-100.
- Leung, Y., & Yuen, T. W. (2016). The Contribution of Advocacy NGO's in Governance through Cultivating of a Participatory Culture: Case Studies in Hong Kong. *Universal Journal of Educational research*, 490-500.
- Mercy, D., Thomson, I., & Yonekura, A. (2017). International Advocacy NGOs, Counter Accounting, Accountability and Engagement. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 1309-1343.
- Moss, D., Warnaby, G., & Thame, L. (1996). Tactical Publicity or Stratgic Relationship Management? An exploratory investigation of the role of public relations in the UK Retail Sector. *European Journal of Marketing*, 69-84.
- Nacak, O. (2014). Temsili Demokrasinin Sorun Alanları ve Çözüm Noktasında Yeni Bir Model: Katılımcı Demokrasi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32, 194-214. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/217199> adresinden alındı
- Nalbant, A., & Babaoğlan, E. (2016). Risk Altındaki Öğrenciler: Yozgat Örneği. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11-30.
- Özkan, S. Ç. (2017). Radikal Demokrasi Projesi ve Müzakereci Demokrasi. *Yönetim Bilimleri Dergisi* , 15(30), 231-252. <http://ybd.dergi.comu.edu.tr/dosyalar/Ybd/radikal-demokrasi-projesi-ve-muzakereci-demokrasi.pdf> adresinden alındı

- Öztürk , C., & Şardağı, E. (2018). Kurumsal Kimlik Aracı Olarak Facebook:Türkiye'deki Sivil Toplum Kuruluşları (STK) Üzerine Bir Değerlendirme. *Galatasaray Üniversitesi, İletişim Dergisi* , 115-141.
- Savran, G. A. (2013). *Sivil Toplum ve Ötesi* (1 b.). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Seo, H., Kim, J., & Yang, S.-U. (2009). Global activism and new media: A study of transnational NGOs' online public relations. *Public Relations Review*, 123-126.
- Sitembölükbaşı, Ş. (2005). Liberal Demokrasinin Çıkmazlarına Çözüm Olarak Müzakereci Demokrasi. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 139-162.
- Sivil Toplum Geliştirme Merkezi. (2011, Temmuz). *Türkiye'de Hak Temelli Sivil Toplum Örgütleri*. (Ö. Gökmen, Dü.) Eylül 30, 2018 tarihinde Sivil Toplum Geliştirme Merkezi. adresinden alındı
- Sivil Toplumcunun El Kitabı. (2004). *Sivil Toplumcunun El Kitabı*. (N. Güder, Dü.) 2019 tarihinde Sivil Toplum Geliştirme Merkezi:
<http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/s/i/sivil-toplumcunun-el-kitabi-2.pdf>
adresinden alındı
- STGM. (2006, Kasım). STK'lar için Savunuculuk Rehberi. Ankara, Çankaya, Türkiye.
- Sunal, O. (2011). Sosyal Politika: Sosyal Adalet Açısından Kuramsal Bir Değerlendirme . *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* , 283 - 305.
- Tacso. (2011). *Sosyal Değişim için Politika Etkileme ve Savunuculuk*. 2019 tarihinde panel.stgm.org.tr: <http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/s/o/sosyal-degisim-icin-savunuculuk-ve-politika-etkileme.pdf> adresinden alındı
- Taylor, M. (2000). Media Relations in Bosnia: A Role for Public Relations in Building Civil Society. *Public Relations Review*(26), 1-14. doi:10.1016/S0363-8111(99)00026-0
- Tekeli, İ. (2005). Katılımcı Demokrasi, Sivil Ağlar ve Sivil Toplum Kuruluşları. *Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşları Sempozyumu 15 "Katılımcı Demokrasi, Sivil Ağlar ve STK'lar"* (s. 20-36). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih vakfı.
- The Oxford Handbook. (2011). *The Oxford Handbook of Civil Society*. (M. Edwards, Dü.) Newyork: Oxford University Press.
- The World Bank. (1995). *A Practical Guide to Operational Collaboration between The World Bank and Non-governmental Organizations*. The World Bank. Şubat 2019 tarihinde
<http://documents.worldbank.org/curated/en/814581468739240860/pdf/multi-page.pdf> adresinden alındı

- Theunissen, P., & Rahman, K. (2011). *Dialogue and Two-way Symmetrical Communication in Public Relations Theory*. Research Gate:
https://www.researchgate.net/publication/266164527_Dialogue_and_two-way_symmetrical_communication_in_Public_Relations_theory_and_practice adresinden alındı
- Tosun, G. (2005). *Sivil Toplum ve Demokrasi*. (Edam, Dü.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2018, 11 29). *Türk Dil Kurumu*.
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5fbe55836c980.26717531 adresinden alındı
- Tüsev. (2011). *Uluslararası Sivil Toplum Endeksi Projesi Türkiye Ülke Raporu II*. Tüsev Yayınları . Ocak 2019 tarihinde
https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/step2011_web_SON.pdf adresinden alındı
- Uluç, V. (2013). Türkiye'de Sivil Toplum ve Demokrasi İlişkisi. *C.Ü Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 399-418.
- Unicef. (2012). *Unicef Türkiye*. Unicef:
<http://www.unicef.org.tr/sayfa.aspx?id=24&mnid=65> adresinden alındı
- Vakıflar Genel Müdürlüğü. (2018, Temmuz 17). *Vakıf İstatistikleri*. 2019 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü:
[https://www.vgm.gov.tr/Documents/YEN%C4%B0%20VAKIFLAR2018/YEN%C4%B0%20VAKIFLARIN%20YIL%20BAZINDA%20C4%B0LLERE%20G%C3%96RE%20DA%C4%9EILIMI%20\(1980-17.07.2018\).pdf](https://www.vgm.gov.tr/Documents/YEN%C4%B0%20VAKIFLAR2018/YEN%C4%B0%20VAKIFLARIN%20YIL%20BAZINDA%20C4%B0LLERE%20G%C3%96RE%20DA%C4%9EILIMI%20(1980-17.07.2018).pdf) adresinden alındı
- Yaman, F. T. (2016). Katılımcı Demokrasi: Kapsamlar ve Unsurlar. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 136-160.
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/400859> adresinden alındı
- Yaşama Dair Vakıf . (2016). *Sivil Toplum Kuruluşlarına Yönelik Algı ve Yaklaşımlar* . Ankara .
- Yaşama Dair Vakıf. (2015, Ekim 11). Verilerle Sivil Toplum Kuruluşları. Ankara. 2019 tarihinde
https://www.tuseb.gov.tr/enstitu/tacese/yuklemeler/ekitap/diger/verilerle_stk.pdf adresinden alındı
- Yetiş, M. (2011). Marx ve Sivil Toplum. *Praksis.org*, 35-72. 10 24, 2018 tarihinde Praksis:
<http://www.praksis.org/wp-content/uploads/2011/07/010-02.pdf> adresinden alındı
- Yıldız, Ö. (2004). Sivil Toplum, Demokrasi ve Çoğulculuk. *Sivil Toplum*, 85-92.
<http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/s/t/st5-7.pdf> adresinden alındı

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Seda Begüm Tosun
Doğum Yeri ve Tarihi : Ankara – 30. Ocak. 1985

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Akdeniz Üniversitesi - Sosyoloji
Yüksek Lisans Öğrenimi : Kadir Has Üniversitesi
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce - İspanyolca

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar ve Tarihleri: Tur Assist Yardım ve Servis (2013 –)

İletişim

Telefon : 0.212. 315 01 23
E-posta Adresi : sedabegum@gmail.com